RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 68.

Måndagen den 17 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag n:o 361, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut i anledning af Andra Kammarens beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sofplatser för tredje klassens passagerare å statens järnvägar; och lämnades ordet därvid på begäran till

Herr Vennersten, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att det i protokollsutdraget omförmälda ärende remitteras till Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott för afgifvande af utlåtande.

Med bifall härtill beslöt Andra Kammaren att ånyo hänvisa ärendet till sitt tredje tillfälliga utskott.

§ 2.

Vidare föredrogs Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 40, i anledning af herr Thorssons motion n:o 234, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om upphörande af tullbevakningens patrullering medelst segling och rodd å vissa kuster m. m.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 3.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Till behandling förelåg nu första särskilda utskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 12, med

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels väckta motioner i ämnet.

Genom en den 31 december 1908 dagtecknad proposition, n:o 12, hvilken blifvit hänvisad till förberedande behandling af särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Till behandling hade utskottet jämväl fått mottaga sju med anledning af propositionen väckta motioner, nämligen

inom Första Kammaren:

af herr *Sjöcrona*, n:o 45; och
af herr *Sörensson*, n:o 48; samt

inom Andra Kammaren:

af herr *Hagström*, n:o 34;
af herr *Olausson*, n:o 184;
af herr *Schotte*, n:o 186, i hvilken motion fem ledamöter af kammaren instämt;
af herr *Fornander*, n:o 187; och
af herr *Persson* i Tällberg, n:o 244.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte — med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med bifall till herr Sjöcronas motion, n:o 45, men med afslag å herr Sörenssons motion, n:o 48, herr Hagströms motion, n:o 34, herr Olaussons motion, n:o 184, herr Schottes motion, n:o 186, herr Fornanders motion, n:o 187, samt herr Perssons i Tällberg motion, n:o 244, för sin del antaga ett utlåtandet bilagdt förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Söderbergh i Karlshamn, som anförde: Herr talman! Beträffande föredragningen af första särskilda utskottets utlåtande n:o 3 tillåter jag mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att det i utlåtandet innefattade lagförslaget föredrages paragrafvis, därefter ingress och rubrik och sist utskottets hemställan, att början måtte göras med paragraf 3 och att vid behandlingen af densamma diskussionen må röra sig om lagförslaget i dess helhet, att lagförslagets text ej må uppläsas i andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres, samt att, för den händelse lagförslaget kommer att i vissa delar återremitteras, utskottet

lämnar öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Hvad herr Söderbergh i Karlshamn sålunda hemställt bifölls af kammaren.

Det af utskottet framlagda *lagförslaget.*

I enlighet med kammarens angående föredragningsordningen fattade beslut företogs först till behandling *§ 3.*

För denna paragraf hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

1. Till prästerlig tjänst njute präst befordringsrätt endast inom det stift, han tillhör, där han icke, efter ty i § 28 sägs, varder af församling i annat stift kallad till fjärde profpredikant eller eljest enligt denna lag äger vidsträcktare rätt eller ock sådan rätt är honom särskildt af Konungen meddelad.

2. Befordringsrätt till domprostbefattning samt till prästerlig tjänst i Stockholm skall stå öppen för hela rikets prästerskap.

3. Präst, som tillhör Härnösands eller Luleå stift, skall äga befordringsrätt inom båda dessa stift.

I anslutning till hvad herr *Fornander* i motionen n:o 187 föreslagit hade emellertid i afgifven reservation herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby hemställt, att paragrafen måtte erhålla denna lydelse:

Ansökningsrätt till prästerlig tjänst skall stå öppen för hela rikets prästerskap.

Sedan paragrafen på begäran blifvit uppläst, lämnades ordet till

Herr Söderbergh i Karlshamn, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den nu gällande lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster af den 26 oktober 1883 har sedan länge ansetts otillfredsställande och i behof af en grundlig omarbetning. Grafva anmärkningar ha gång efter annan framkommit mot de föråldrade, onödigt invecklade och långsamma formerna vid tillsättningen af dessa tjänster, mot de afvita bestämmelserna om rösträtt vid prästval, mot den otidsenliga befordringsformen, mot fördelningen af bestämmanderätten vid tjänsternas tillsättande mellan församlingen och höga vederbörande m. m. Framställningar till Kungl. Maj:t om ändringar i prästvalslagen ha aflåtits senast af 1904 och 1906 års Riksdagar, af 1903 års kyrkomöte och af allmänna svenska prästföreningen 1907. Dessa framställningar och de yttranden, som infordrats öfver desamma,

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

ha öfverlämnats till särskilda kommitterade, som erhållit i uppdrag att biträda inom justitiedepartementet vid handläggningen af uppkomna frågor rörande ändringar i hithörande bestämmelser. Kommitterade ha därefter uppgjort åtskilliga författningsförslag, däribland det förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, som legat till grund för den kungliga propositionen i ämnet.

Jag skall för min del icke göra något allmänt uttalande rörande lagförslagets förtjänster eller brister. Att det tillgodoser både församlingarnas och prästerskapets intressen i vida högre grad än 1883 års lag, skall villigt erkännas. Det särskilda utskott, som haft den förberedande behandlingen af förslaget sig anförtrodd, har funnit sig föranlåten att göra några smärre modifikationer däri. Men i vissa stycken, som måste anses såsom hufvudstycken och som beröra själfva kardinalpunkterna i förslaget, har inom utskottet Andra-kammar-halfvan stått enig eller åtminstone i det allra närmaste enig mot Första-kammar-ledamöterna, och det är väl om dessa reservationer, som striden kommer att stå.

Vid ärendets handläggning i Första Kammaren i lördags fann den biskoplige ledamoten af den kammaren lämpligt att mot Andra-kammar-reservanterna och dem, som troddes dela deras mening, utslunga diverse invektiv. Dessa kunna saklöst öfverföras på det vanmäktiga öfvermodets konto, ty på oss imponera icke några utgjutelser från det hållet. De befästa oss fastmer i vår förtröstan på sanningen af det ordet, att det är den vår Herre vill förgöra, som han slår med blindhet.

Tredje paragrafen i lagförslaget handlar om det s. k. stiftsbandet, d. v. s. begränsningen af prästs ansökningsrätt till prästsyssla inom det stift, han tillhör. Såsom undantag från den allmänna regeln, att präst skall njuta befordringsrätt endast inom det stift, han tillhör, upptar förslaget följande fall: vid kallande af fjärde profpredikant, i fråga om domprostbefattningar i riket och prästerliga tjänster i Stockholm, då tre behöriga sökande icke anmält sig inom ansökningstidens utgång till en ledig prästsyssla, utan ny ansökningstid måst utsättas, hvarjämte präst, som tillhör Härnösands eller Luleå stift, tillagts befordringsrätt inom båda dessa stift.

Nu hafva herrar Hagström och Fornander i denna kammare i särskilda motioner påyrkat ändring i bestämmelserna angående stiftsbandet. Beträffande herr Hagströms motion, som går ut på en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet, så är det att märka, att denna motion väcktes, innan det kungliga förslaget inkommit till Riksdagen. — Herr Fornander hemställer om sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att ansökningsrätt till ordinarie prästerlig befattning inom svenska kyrkan måtte stå öppen för hvarje därtill behörig prästman i hela riket. Om denna sak yttrar prästvalskommittén:

»Om stiftsbandet kunde helt och hållet borttagas, *skulle man utan tvifvel vinna en afsevärd utjämning af de stora skiljaktigheter i prästerlig befordran,* som finnas mellan de olika stiften.»

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Men enligt kommitterades mening skulle stiftsbandets upplösande medföra vidtgående förändringar i den kyrkliga organisationen i öfrigt, hvarför kommitterade icke ansett sig böra till vidare behandling upptaga detta omtvistade spörsmål. Herr justitieministern säger, att han på de skäl, som kommitterade anfört, icke finner tiden vara inne att söka åstadkomma en lösning af denna fråga, där meningarna ännu voro synnerligen delade. Det särskilda utskottet resonerar på följande anmärkningsvärdt enkla sätt:

»Ehuru enligt utskottets åsikt ganska vägande skäl blifvit anförda för ett upphäfvande af stiftsbandet, har utskottet dock ej kunnat öfvertygas därom, att en sådan åtgärd skulle blifva till gagn vare sig för prästerskapet eller församlingarna. Utskottet anser sig därför icke böra med sitt förord understödja någondera af motionerna.»

Häremot hafva nu samtliga de ledamöter från denna kammare, som deltagit i ärendets slutliga handläggning i utskottet, reserverat sig. Vi yrka att stiftsbandet måtte helt och hållet borttagas och § 3 i lagen helt enkelt få följande lydelse:

»Ansökningsrätt till prästerlig tjänst skall stå öppen för hela rikets prästerskap.»

Sedan utskottet i sitt utlåtande upptagit herrar Hagströms och Fornanders motioner, säger utskottet:

»I de omhandlade motionerna äro på ett uttömmande sätt angifna skälen för stiftsbandens borttagande, och herr Fornander meddelar i sin motion jämväl hvad som plägat anföras till stöd för att den s. k. indigenatsrätten bör i regel bibehållas. Något väsentligt bidrag härutöfver till belysning af det omtvistade spörsmålet är utskottet ej i tillfälle att meddela.»

Ja, jag får bekänna, att jag icke sitter inne med större vetskap i detta stycke än utskottet. Jag skall icke heller upptaga kammarens tid med att referera något ur motionerna, då jag är öfvertygad om att herrarna själfva noggrannt studerat frågan. Det torde för resten vara skäligen öfverflödigt, med hänsyn äfven därtill, att kammarens åsikt i denna fråga synes vara ganska stadgad. Fyra år i följd — 1900, 1901, 1902 och 1903 — har Andra Kammaren utan votering antagit skrifvelseförslaget om stiftsbandets ytterligare lossande eller borttagande; de tre sista gångerna jämväl utan debatt. Första Kammaren har visserligen enständigt sagt nej, ehuruväl minoritetssiffrorna varit i glädjande stigande, och detta ända till i lördags, då det i den kammaren blott fanns en enda man, som dristade föra sunda förnuftets talan i denna sak. Till och med 1903 års kyrkomöte afslog ett förslag i samma riktning med den ringa majoriteten

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

af 28 röster mot 24. — Vidare må anföras, att Västerås stifts prästmöte år 1900 uttalade sig för att prästernas ansökningsrätt i likhet med hvad fallet är med folk- och småskollärare måtte utsträckas till svenska kyrkans samtliga församlingar. Äfven Uppsala ärkestift gjorde vid stiftsmötet 1902 ett liknande uttalande. Därvid framhölls bland annat, att det skulle vara den största vinst för vår kyrka och vårt folk, om bortfallandet af skrankorna mellan de nu befintliga slutna stiftskretsarna skulle kunna bidraga till vår kyrkas »konsolidering» genom att närma Sveriges prästerskap till hvarandra, förmedla större enhet i åskådning och kyrklig sed och stärka känslan af samhörighet och sammanhållning, hvilket i sin mån skulle, med den centrala ställning i vårt lif, som vår folkkyrka intar, blifva ett betydelsefullt led i tidens enande och samlande nationella arbete.

Men tiden är icke inne för en sådan reform, säger departementschefen. Det är ett synnerligen användbart och öfvertygande argument.

Denna ålderdomliga inrättning, som vi ha äran att äga ensamma bland alla protestantiska kyrkor i Europa, den skulle vi finna oss i att för all framtid bibehålla! Och hvarför? Jo, egentligen endast för att tillmötesgå det högprelatensiska krafvet, att hvarje stift skall vara ett herradöme för sig, helst så afskildt som möjligt från andra, där den egna myndigheten kan breda ut sig och det egna värda inflytandet göra sig gällande utan främmande eller störande ingrepp från andra håll. Det är också från vissa den biskopliga maktens innehafvare och deras confratres, som det kraftigaste motståndet mot stiftsbandets borttagande kommit. Den siste af motionärerna i denna kammare var en präst, i mångt och mycket en man för sig. Det var den gamle riksdagsveteranen, prosten Redelius.

Hur man nu än ser saken, måste det väl befinnas självklart, att upphäfvandet af ett tvång sådant som stiftsbandet icke kan vara annat än gagneligt för prästerskapet i det hela, liksom det naturligtvis måste för församlingarna medföra obestridliga fördelar, det må sedan gå med de kyrkliga maktförhållandena huru som helst.

Hvad är det nu för vidlyftiga förändringar i den kyrkliga organisationen, som skulle blifva nödvändiga, och som skulle ligga hindrande i vägen för denna reform? Ja, det får man ej veta. I för oss tillgängliga handlingar finnes ingen upplysning om denna sak. Jag tror därför icke, att det finnes några svårigheter härvidlag, som icke skulle kunna lätt och med god vilja öfvervinnas.

Då jag är alldeles säker om, att just nu, då det är fråga om att stifta en ny lag om tillsättning af prästerliga tjänster, tidpunkten är inne för en så självfallen ändring i förlegade förhållanden som stiftsbandets borttagande, skall jag, herr talman, yrka, att

med afslag å utskottets hemställan rörande 3 §, denna paragraf må erhålla den af mig och mina kamrater i utskottet från denna kammare föreslagna lydelse.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Bogren, Persson* i Tällberg, *Forssell, Öberg, Juhlin, Nilsson* i Skärhus, *Berg* i Staby och *Wilson.*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Den siste talarens anförande och den reservation från denna kammares ledamöter, som är fogad vid utskottets betänkande, ger mig anledning att i korthet redogöra för de synpunkter, hvilka varit bestämmande för mig såsom föredragande och för regeringen, då den framlagt propositionen sådan, som den föreligger.

Stiftsbandet, som det nu är fråga om, härleder sig från en paragraf i de gamla prästerliga privilegierna, hvilken innehöll, att i regel ingen fick söka inträde i annat stift än det, inom hvilket han var född, och ingen fick söka befordran utom det stift, där han var anställd som präst.

Vid 1867 års Riksdag var det fråga om upplösning af detta band, och 1868 års kyrkomöte medgaf lindring däri så till vida, att rättigheten att inträda som präst i ett visst stift gjordes oberoende af födelseorten, och den unge prästen fick söka inträde i hvilket stift han ville; däremot bibehölls förbudet att söka befordran utom det stift, han tillhörde, såsom för närvarande är gällande lag.

Den föregående talaren har meddelat, att förslag om upplösning af stiftsbandet varit före i Riksdagen. Det har varit så vid icke mindre än sex riksdagar senast 1901—1903. Han har ock erinrat om hurusom Andra Kammaren vid de fyra sista riksdagarna uttalat sig för stiftsbandets upphäfvande eller åtminstone för en begäran om utredning därom. — Det bör ock nämnas, att vid 1903 och 1908 års kyrkomöten var frågan äfven uppe utan att dock leda till något resultat. Nu har prästvalskommittén, såsom den föregående talaren äfven anmärkte, föreslagit stiftsbandets upplösning i vissa hänseenden, men i öfrigt icke ansett sig böra i detta sammanhang upptaga spörsmålet till pröfning, af skäl att frågan äger sammanhang med den ännu oafgjorda frågan om prästerskapets löneregler ing, och att ett lösande af stiftsbandet skulle medföra omfattande förändringar i den kyrkliga organisationen. Jag skall be att få angifva den närmare innebörden af dessa skäl, hvilka tyckas icke ha blifvit tillräckligt förstådda.

Hvad sammanhanget med löneregleringsfrågan beträffar, bör det bemärkas, att, innan en omreglering af ett stort antal pastorat och en utjämning af lönerna öfver hela landet skett, ett upplösande af stiftsbandet skulle föranleda, att vissa delar af landet,

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

exempelvis Skåne, där pastoraten äro lättskötta och lönerna jämförelsevis goda, finge öfverflöd af sökande till prästerliga befattningar, medan å andra orter, där förhållandena ställa sig ogynnsammare, det skulle blifva väsentligen svårt att få präster. En lösning af stiftsbandet skulle alltid verka öfverflöd af arbetskraft på några orter och brist, ännu mera kännbar än för närvarande, på andra håll. Det är vidare på den prästerliga banan mer än annorstädes af synnerlig vikt å ena sidan, att hvarje i kyrkans tjänst anställd präst erhåller prästerlig tjänstgöring, och å andra sidan, att hvarje församling, äfven om den i öfrigt är illa lottad, icke varder utan präst. Båda dessa kraf äro under närvarande förhållanden lättare att tillgodose, då stiftsbandet finnes kvar, än om det skulle i ett slag upplösas.

Den andra synpunkten är ändringarna i den kyrkliga organisationen. Det har alltjämt ålegat och kommer enligt det föreliggande förslaget att fortfarande åligga domkapitlen att vid uppgörande af förslag till prästerlig tjänst taga hänsyn icke blott till tjänsteår och pappersmeriter i öfrigt, utan äfven därtill, att den sökande är personligen lämplig för den befattning, till hvilken han får förslag. Om nu ansökningsrätten i ett slag göres fri öfver hela riket, blir det i regel icke möjligt för domkapitlen att kunna bedömma den sökandes personliga lämplighet, utan det skulle blifva nödvändigt att uppgöra förslagen väsentligen efter pappersmeriter. För att råda bot på detta behöfdes egentligen en för hela riket gemensam myndighet som hade att syssla med förslagen, exempelvis något generalkonsistorium, någon förslagskommission eller något dylikt.

Det finnes ock en tredje, ideell synpunkt, som icke blifvit uttryckligen omnämnd i kommitterades betänkande, men som kan angifvas så, att det i fråga om de prästerliga tjänsterna är af synnerlig vikt, att prästen och församlingen förstå hvarandra, och att församlingarna få präster, som hafva sinne för hvad som må vara egendomligt i församlingslifvet å den ort där de hafva att verka. Och det lider väl intet tvifvel, att detta kraf bättre tillgodoses, om en församling förses med präst från angränsande ort, än om den får en präst från en helt annan del af riket.

Dessa skäl äro emellertid icke af den beskaffenhet, att de föranleda ett afvisande för all framtid af tanken på stiftsbandets lossande, såsom den föregående talaren synes hålla före, utan kommitterade hafva uttryckligen angifvit, att de ansett denna fråga kräfva en vidlyftigare utredning, än kommitterade haft möjlighet att verkställa och därför ej ansett sig böra nu gå in på densamma. Af de myndigheter, som yttrat sig om förslaget, har i allmänhet ingen haft något att invända mot stiftsbandets bibehållande mer än domkapitlet i Luleå, som anser det önskvärdt för de norra delarna af riket att få bättre tillgång på unga prästerliga arbetskrafter, hvilket de skulle få, om deras yngre präster hade utsikt

att vid mera framskriden ålder blifva förflyttade söderut. Det är samma uppfattning, som gifvit anledning till att Härnösands och Luleå stift bibehållits som ett i fråga om befordringsrätten. Luleå domkapitel har i sitt utlåtande framkastat den tanken, att, om det skulle anses omöjligt att alldeles upphäfva stiftsbandet, kunde kanske en sådan anordning tänkas, att riket delades i exempelvis tre större distrikt, ett nordligare, ett mellersta och ett sydligare, och att ansökningsrätten för prästerna blefve bunden inom dessa större distrikt.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster (Forts.)

Jag har, med hänsyn till hvad kommittén sagt och med hänsyn till den utredning, som synes mig oundgängligen nödig för en slutlig lösning af föreliggande fråga, verkligen ansett, att tiden nu icke är inne, utan att man måste först inrikta sig på en grundlig undersökning, hvilket ännu icke varit möjligt. Det förefaller mig därför, som om ett uppskof ej skulle prejudicera saken, utan vara till synnerlig nytta för densamma, då det därigenom blefve möjligt, att, innan ett beslut om stiftsbandets upphäfvande genomfördes, få klarhet om de förändringar, som behöfva vidtagas för att förekomma olägenheter af den art jag ofvan antydt.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! För nio år sedan talade jag i denna fråga och gjorde då gällande samma synpunkter, som herr justieministern nyss framhållit. Häraf torde framgå, att jag ingalunda är blind för hvad som kan invändas emot det föreliggande förslaget. Men när jag förra gången motsatte mig detta förslag, gjorde jag det under uttrycklig förklaring, att jag *då* icke ansåg tiden vara inne för en så genomgripande reform, men ingalunda saknade blick för att den tid kunde komma, då under förändrade förhållanden »äfven jag torde sluta mig till den af mina motståndare förfäktade åsikten».

Förhållandena hafva under det sistförflutna decenniet i detta såväl som i annat ganska mycket förändrats och stå nu på väg att göra det särskildt i den vid nämnda tillfälle af mig antydda riktningen. Emellertid gäller det att afgöra, och jag har på allvar ställt mig inför den frågan, huruvida dessa mellanliggande år fört med sig sådan ändring uti sakläget, att man bör anse tidpunkten för den föreslagna genomgripande reformen vara inne, eller om man ännu bör låta den anstå och tills vidare se tiden an, såsom herr statsrådet ju manade oss att bida. Det är onekligt, att man kan för tidigt komma fram med detta så väl som andra reformförslag, men det torde vara icke mindre visst, att det kan ske för sent, och att olägenheterna däraf kunna blifva så stora, att det måste beklagas, att man icke tidigare tänkt på medel till deras mildrande eller kanske rent af förebyggande. Mig förefaller det, som om den af herr statsrådet i utsikt ställda tidpunkten, då något slags *consistorium generale* skulle komma till

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

stånd, vore alltför aflägsen. Denna tanke stammar från Gustaf II Adolfs tid och är således icke från i går. Den har likväl ännu icke brutit sig igenom, och huruvida det någonsin kommer att ske, lär väl vara ganska ovisst. Nej, andra saker få vi lof att taga hänsyn till och pröfva, huruvida de äro sådana, att man icke bör längre motsätta sig ett kraf, som med växande styrka gör sig gällande icke blott från prästerskapets sida, utan äfven på åtskilliga håll från församlingarnas.

Först vill jag då erinra om att det onekligen ägt rum en mycket betydande ändring under det sista årtiondet i afseende på provinsskiljaktigheterna och dessas inflytande på förhållandet mellan prästerskapet och menigheten. Det har varit ett af de starkaste skälen för oss, som hittills satt oss emot denna fordran på stiftsbandets lösande, att vi fruktat, att icke församlingarna och dess prästerskap skulle komma att rätt förstå hvarandra, i fall det allt oftare inträffade, att pastorerna hämtades från trakter långt aflägsna från den ort, där de finge sin framtida tjänstgöring. Det lärer icke kunna förnekas, att detta förhållande numera betydligt ändrats genom en allt lifligare förbindelse mellan landets olika delar och befolkningens allt större rörlighet. Jag är förvissad om att skillnaden nu mera icke är så stor, att man behöfver synnerligen frukta för det missförhållande, som ännu för några år sedan onekligen skulle hafva varit att befara på grund af olikhet inom de särskilda landskapen i tänkesätt och känslolif äfvensom i sättet att uttrycka sina känslor och tankar.

Hvad vidkommer det andra förhållandet, som af herr statsrådet påvisades, och om hvars vikt jämväl jag har någon erfarenhet, nämligen att vid pröfning af ansökningarna tillfälle må gifvas till kännedom om de sökandes lämplighet för de platser de söka, har äfven svårigheten för domkapitlen att rättvist bedöma de obekanta sökandena minskats därigenom, att man i alla fall mer och mer känt sig nödsakad att taga hänsyn till objektiva grunder, sådana som låta sig genom papper styrkas, och som därför lika väl på afstånd som på nära håll kunna blifva styrkta. Härtill vill jag foga ett aktgifvande på hurusom genom det föreliggande förslaget tillsättningen mera än förut lägges i Kungl. Maj:ts hand, det enda consistorium generale, som vi inom rimlig timrymd kunna tänka oss. Och skulle det förslag till prästerskapets lönereglering, som här i kammaren för några dagar sedan — ingalunda med understöd af min röst — gick igenom, vinna sådant beaktande att det verkligen blefve genomfördt, lär väl ingen tvifla på att konsekvensen af prästernas ställande uti sådant förhållande af statstjänare, som i det förslaget afses, skulle blifva, att deras tillsättning långt mera än nu är fallet komme att öfverföras till Kungl. Maj:t.

Ytterligare tillåter jag mig erinra om att den rådande prästbristen i vissa stift redan nu emellanåt för med sig svårighet att

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

få ett tillräckligt antal skickliga och lämpliga sökande till platser, då på grund af en eller annan omständighet flere samtidigt blifva förklarade lediga. Det vore då för församlingarna betydelsefullt att, såsom här är föreslaget, allt ifrån början och icke blott i andra hand, få komma i tillfälle att få välja i större omfattning än den, hvilken med nuvarande förhållanden är gifven. Och med den starka indragning af ordinarie prästerliga tjänster, som flerstädes förestår, t. ex. i Visby stift, där icke mindre än en fjärdedel af dess små pastorat äro föreslagna att indragas, vet jag sannerligen icke, huru det skall gå att få det erforderliga antalet extra ordinarier, om icke förmedelst ansökningsrättens vidgning utsikten till befordran för dem vidgas. Unga prästmän afskräckas helt naturligt från att söka inträde icke blott i det stiftet utan jämväl annorstädes, där befordringsutsikterna kanske mer tillfälligt äro svaga.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten på den mycket betydelsefulla inskränkning frågan här fått, enär det nu icke är tal om att på det tidigare stadiet af prästerlig verksamhet lösa stiftsbandet, hvarigenom det svårast öfverkomliga skälet mot denna reform bortfallit, enär stiftsstyrelserna framgent skulle kunna veta, hvilka extra ordinarie krafter de hafva att förfoga öfver. Ja, jag vågar icke längre för min del vara med om att uppskjuta afgörandet af denna fråga i tidsenlig riktning.

Hvad vidkommer öfriga delar af förevarande förslag, så har jag funnit i hufvudsak godt, hvad därutinnan först Kungl. Maj:t hemställt och som sedermera blifvit väsentligen jämväl af utskottet förordadt. Den måttfullhet, hvarmed å bägge hållen hänsyn tagits till krafvet både på utveckling och tillika på historisk kontinuitet, kan icke annat än förtjäna erkännande. Jag kommer således att i allt väsentligt ansluta mig till hvad som här föreslås. Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten på de två stora reformförslagen om å ena sidan de regala och konsistoriella pastoratens hänförande till en gemensam klass och å andra sidan utjämningen af rösträtten, i hvilken sistnämnda punkt vi torde få höra de mest skiljaktiga meningarna. För egen del vågar jag icke gå längre i häfdande af det personliga intresset gentemot det kyrkliga än hvad utskottet gjort, men går utan tvekan med intill denna gräns, som väsentligen är densamma, som den jag åsyftade i min 1905 afgifna motion om bättre tillgodoseende af personlighetsprincipen vid prästval.

Med anledning af hvad herr Schotte i sin motion säger om »de olika meningar, som kunna inläggas i orden *kyrkligt sinne*», tillåter jag mig endast i förbigående bemärka, att enligt min mening detta uttryck betecknar icke blott sinne för de af utskottet framhållna enskilda församlingarnas behof utöfver de rent pastorala behofven, utan också kyrkans behof i det hela, att inom sig äga, om än allenast några få, lärde män, som förmå att upp-

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

taga och bemöta mot hennes tro och bekännelse riktade vetenskapliga angrepp, såväl som jämväl för att tillgodose en berättigad fordran på utveckling i öfverensstämmelse med vetenskapens, den verkliga vetenskapens, rön. Allt sådant måste ock vinna behörigt afseende.

Härmed har jag, herr talman, i ett sammanhang korteligen angifvit min ställning såväl till förslaget i det hela som med afseende på den särskilda punkten, som nu föredragits och i hvilken jag yrkar bifall till den af herr Söderbergh m. fl. afgifna reservationen med afslag å utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkände kammaren det förslag till lydelse af förevarande paragraf, som innefattades af den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen.

§ 1 skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

1. Har ordinarie prästerlig tjänst blifvit ledig, skall, där ej annorlunda stadgadt är, det domkapitel, under hvilket tjänsten lyder, ofördröjligen genom offentligt anslag kungöra densamma till ansökan ledig, med utsättande af den tid, inom hvilken ansökningarna skola vara ingifna. Då ansökningsrätt till tjänsten står öppen för hela rikets prästerskap, skall domkapitlet tillika låta införa tillkännagifvandet om ledigheten i allmänna tidningarna.

2. Hvad i afseende på ansökningstid samt ansökninghandlingar och deras inlämnande bör iakttagas, därom förordnar Konungen.

Beträffande denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forsell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställt, att mom. 1 måtte erhålla följande lydelse:

Har ordinarie prästerlig tjänst blifvit ledig, skall, där ej annorlunda stadgadt är, det domkapitel, under hvilket tjänsten lyder, ofördröjligen genom offentligt anslag äfvensom genom tillkännagifvande i allmänna tidningarna kungöra densamma till ansökan ledig, med utsättande af den tid, inom hvilken ansökningarna skola vara ingifna.

Sedan paragrafen föredragits, erhölls ordet af

Herr Söderbergh i Karlshamn, som yttrade: Herr talman! Sedan kammaren nu antagit 3 § enligt reservanternas förslag, så tarfvas en sådan ändring i 1 § 1 mom., som samma reservanter

föreslagit, och som innebär, att ordinarie prästtjänst skall kungöras ledig icke allenast genom s. k. offentligt anslag, som endast ett ringa fåtal kan få del af, utan äfven genom tillkännagifvande i allmänna tidningarna.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Jag får därför hemställa, att kammaren ville besluta att, med afslag å utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande moment, detsamma skall erhålla den i reservationen föreslagna affattningen.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes med den lydelse af mom. 1, som föreslagits i herr Söderberghs i Karlshamn m. fl. reservation.

§§ 2 samt 4—12.

Godkändes.

§ 13.

För *mom. 1* var af utskottet föreslagen denna lydelse:

Hafva ej tre behöriga sökande sig anmält, utsätte domkapitlet ny ansökningstid, och skall för sådant fall ansökningsrätt stå öppen för hela rikets prästerskap. Den eller de, som under första ansökningstiden anmält sig och finnas behöriga, hafve företräde till förslaget.

Uti afgifven reservation hade herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby hemställt, att momentet måtte erhålla följande lydelse:

Hafva ej tre behöriga sökande sig anmält, utsätte domkapitlet ny ansökningstid. Den eller de, som under första ansökningstiden anmält sig och finnas behöriga, hafve företräde till förslaget.

Efter föredragning af momentet begärdes ordet af

Herr Söderbergh i Karlshamn som yttrade: Herr talman! Med anledning af kammarens beslut rörande 3 § är en redaktionsförändring nödvändig i första momentet af denna paragraf. Orden »och skall för sådant fall ansökningsrätt stå öppen för hela rikets prästerskap» böra utgå, och momentet bör affattas i enlighet med reservanternas förslag. Jag ber alltså att få till detta förslag yrka bifall.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände den lydelse af momentet, som föreslagits i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Mom. 2 och 3.

Godkändes.

§§ 14—16.

Godkändes.

§ 17.

Enligt utskottets förslag skulle *mom. 1* hafva följande lydelse:

Sedan förslag vunnit laga kraft, eller däröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmässogudstjänst aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka eller, om tjänsten omfattar flera församlingar, i den kyrka, domkapitlet bestämmer. Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet, om prof i två kyrkor afläggas skola.

Beträffande förevarande moment hade herrar *Öberg* och *Berg* i Staby uti afgifven reservation hemställt, att åt detsamma måtte gifvas denna lydelse:

Sedan förslag vunnit laga kraft, eller däröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda, skola de föreslagna, hvar på sin dag, i ordning efter deras rum på förslaget, vid högmässogudstjänst aflägga prof med predikande och altartjänst i församlingens kyrka eller, om tjänsten omfattar flera församlingar, i kyrkan i den församling, där den blifvande tjänsteinnehafvaren skall få sin hufvudsakliga verksamhet. Är med den lediga tjänsten förenad skyldighet att på samma sön- eller högtidsdag förrätta gudstjänst i mer än en kyrka, bestämme domkapitlet, om prof i två kyrkor afläggas skola.

Momentet föredrogs, hvarefter

Herr Öberg yttrade: Herr talman, mina herrar! I ändamål att gagna de i Norrland mycket förekommande annex- och kapellförsamlingarnas intressen vid prästprof och prästval har jag vid denna paragraf tillåtit mig att afgifva en reservation gående ut därpå, att dessa annex- och kapellförsamlingar skola få prof och val förlagda till sig.

Såsom hitintills varit gällande har förhållandet varit det, att profven och valen varit förlagda till moderförsamlingen, hvarigenom annex- och kapellförsamlingsborna på grund af de stora afstånd, de ha att kämpa med, mången gång fått vidkännas så stora olägenheter, att de sett sig förhindrade att infinna sig vid

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

profven och sedermera deltaga i valet. Det kan väl icke vara rimligt och rättvist att, när det gäller prof och val af prästerlig tjänsteinnehafvare, de, som därvid hafva litet eller ringa intresse, skola vara de bestämmande. Men så länge den hittills gällande bestämmelsen fortfarande bibehålles, i hvilken det heter, att prof och val skola förrättas i moderförsamlingen, om domkapitlet ej annorlunda förordnar, blifva dessa annex- och kapellförsamlingar fortfarande styfmoderligt behandlade. Det är detta jag med min reservation velat förekomma och därigenom förhjälpa till en bättre tingens ordning än den nuvarande. Det är mig bekant, hurusom det i ett pastorat inom min valkrets vid val af prästerlig tjänsteinnehafvare för en af pastoratets kapellförsamlingar, hvilken kapellförsamling hade att ensam aflöna tjänsteinnehafvaren i fråga, inträffade, att ingen från kapellförsamlingen till följd af det stora afståndet och andra förefintliga svårigheter kunde infinna sig hvarken vid profvet, som aflades af de tre på förslag uppförde prästmännen, eller vid valet. Genom att såväl prof som val voro förlagda till moderförsamlingen urståndsattes kapellförsamlingen att själf välja sin själasörjare. Då sådant ej kan vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, har jag ansett det vara min plikt att, då jag känner till detta fall ganska noggrant, därom göra ett påpekande inom utskottet. Det må erkännas, att utskottet fann de skäl, jag förebragt, ganska sägande, och det reflekterade nog en stund på att söka tillmötesgå mig på sätt jag yrkat, men slutet blef, som herrarne se, ganska inskränkt, i det att den ändning, utskottet vidtagit, afser endast en liten omredigering af 17 §, som i sak efter min uppfattning icke är i tillräcklig grad verksam.

Till belysande af huru förhållandena i det anmärkta hänseendet ställt sig, skall jag tillåta mig att i största korthet göra ett utdrag af ett bref, som jag fått från en kommunalstämmoordförande där uppifrån, som rörande denna sak skrifver: »I gamla prästvalslagen af den $^{26}/_{10}$ 1883 står det, som bekant, visserligen, att prof och val skola ske i *församlingens* kyrka och, om tjänsten omfattar *flera* församlingar och domkapitlet ej annorlunda förordnar, i *moderförsamlingens* kyrka. Det finnes här redan sålunda en lagbestämmelse om hvar prof och val skola ske, men denna har praktiserats så, att prof och val oftast förlagts till moderförsamlingen, oaktadt hufvudsakliga tjänstgöringen är i annexförsamlingen.

Till och med om tjänsten omfattat *endast* annexet, hafva prof och val förlagts till moderförsamlingen, såsom följande exempel kan belysa.

Då för c:a 10 år sedan kapellpredikantsbefattningen här skulle besättas, förlades prof och val till den 4 mil härifrån afsides belägna moderkyrkan. Detta fastän vi *ensamma*, jämte statsbidrag, utan ett öres bidrag ifrån moderförsamlingen själfva

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

aflöna kapellpredikanten och *dessutom* i likhet med moderförsamlingen aflöna kyrkoherden i moderförsamlingen.

Att för annexförsamlingsborna resa den 3 à 5 mil långa vägen till moderförsamlingen i 5 söndagar å rad, d. v. s. å de tre profdagarna, å frågodagen och slutligen å valdagen, föreföll för besvärligt och dyrbart. Då å frågodagen dessutom *moderförsamlingsborna* upptogos såsom röstberättigade å *vår* kapellpredikant, som de ej med ett öre aflöna, ansågo kapellförsamlingsborna det ej heller vara lönt att deltaga i röstningen. Ingen reste därför ned. De kände ingen af prästerna och visste sålunda ej heller, hvem de skulle välja. Före frågodagen hade däremot socknen ett ombud, som var nere och yrkade på att prof och val skulle ske i kapellet och att endast kapellförsamlingen skulle upptagas i vallängden, men förgäfves. Prof och val verkställdes *emot* kapellförsamlingens protester i moderförsamlingen och af *enbart* moderförsamlingsbor. Med alla till buds stående jurister klagade vi hos domkapitlet, men tappade. Vi klagade hos Kungl. Maj:t och tappade fortfarande, och ändå voro alla lagliga formaliteter iakttagna. Detta absurda prästval blef fastställdt.

Med ett sådant exempel för ögonen måste det vara tydligt, att din välbetänkta reservation är högst berättigad. Rättvisan måste väl säga, att hvar och en församling bör själf få välja sin präst i sin egen kyrka.»

Af detta brefutdrag torde herrarne nogsamt ha funnit, hurusom det är ganska angeläget för de oftast aflägset liggande annex och kapellförsamlingarna att få prof och val förlagda till sin egen kyrka, på det att de såsom moderförsamlingarna kunna få tillfälle att först höra dem, som aflägga profven, och sedan deltaga i valet.

För såvidt jag uppfattat saken rätt, kan det ej finnas några oöfvervinnerliga svårigheter för att dessa annex- och kapellförsamlingsbor skola få ut sin rätt. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag å § 17 som den af utskottet formulerats, och hemställa om bifall till den af mig vid betänkandet afgifna reservationen, så att § 17 mom. 1 måtte få den lydelse, hvarom jag däri hemställt.

Vidare anförde

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr talman! Mot den af den föregående ärade talaren föreslagna ändringen af denna paragraf finnes egentligen intet att anmärka. Man förmenade endast inom utskottet, att det skulle ligga i sakens natur, att domkapitlen förordna om predikoprofs aflägganden i den församlings kyrka, där den blifvande tjänsteinnehafvaren skulle ha sin verksamhet förlagd, och att det vore öfverflödigt att införa en bestämmelse af detta innehåll i lagen. Naturligtvis förefinnes

icke något hinder därför, och jag skall, herr talman, ej göra något yrkande.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet godkände kammaren momentet med den lydelse, som af herrar Öberg och Berg i Staby i deras reservation föreslagits.

Mom. 2.

Godkändes.

§§ 18—25.

Godkändes.

§ 26.

Utskottet hade i öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t föreslagit hemställt att *mom. 1* skulle erhålla denna lydelse:

1. Rösträtt vid prästval tillkommer en hvar i församlingen mantalsskrifven välfrejdad man eller kvinna, som uppnått 21 års ålder och äger att för egen del i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut deltaga, dock ej den, som står under förmynderskap, eller hustru, för hvilken god man jämlikt 19 kap. 4 § ärfdabalken förordnats. Hustru till röstberättigad man äge ock, äfven om hon icke är berättigad att deltaga i kyrkostämmans öfverläggningar och beslut, rösträtt vid prästval i församlingen, därest hon är välfrejdad och uppnått 21 års ålder samt ej är främmande trosbekännare eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan och ej heller god man jämlikt 19 kap. 4 § ärfdabalken för henne förordnats.

Reservation hade afgifvits af herrar *Söderbergh* i Karshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Forssell* och *Bogren*, hvilka, i anslutning till hvad herr *Schotte* uti motionen n:o 186 föreslagit, hemställt, att momentet måtte erhålla följande lydelse:

1. Rösträtt vid prästval tillkomme en hvar i församlingen mantalsskrifven välfrejdad man eller kvinna från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder, dock ej främmande trosbekännare, den, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, den, som står under fattigvårdsstyrelsens målsmanskap eller under förmynderskap, ej heller hustru, för hvilken god man jämlikt 19 kap. 4 § ärfdabalken förordnats.

Sedan momentet föredragits, gaf herr talmannen på begäran ordet till

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Herr Schotte som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den motion, jag tillåtit mig väcka med afseende å rösträtt vid prästval, går ut på att rätten att deltaga i prästval skulle såsom regel tillerkännas en hvar i församlingen mantalsskrifven välfrejdad man och kvinna från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han eller hon uppnått 21 års ålder.

Den uppfattning, hvaråt motionen sålunda ger uttryck, samlade också högsta domstolens flertal vid granskning af förevarande lagförslag, men kunde icke tillvinna sig vederbörande departementschefs gillande. Till stöd för sitt förslag att allenast tillerkänna rösträtt vid prästval åt dem, som äga att deltaga i kyrkoförsamlingens öfverläggningar och beslut, anförde departementschefen, att det i stort sedt knappast kunde hos flertalet af dem, som icke ägde att i allmänhet taga del i vården af kyrkans angelägenheter inom församlingen, förväntas det kyrkliga sinne och det omdöme i hithörande ting, hvilka vore önskvärda hos dem, som äga välja präst.

I motionen tillät jag mig erinra därom, att ett omdöme, huruvida »kyrkligt sinne» finnes eller ej finnes hos en människa eller en grupp af människor, alltid blifver vanskligt, alldeles oafsedt de olika meningar, som kunde inläggas i själfva orden »kyrkligt sinne». Att mäta det kyrkliga sinnets förefintlighet efter bevillningskronor och fyrk vore ingalunda tilltalande och i och för sig ej heller berättigadt. Och ansåge man, att »kyrkligt sinne» var något af värde och således borde vinna så stor utbredning bland folket som möjligt, vore det en oriktig väg att från prästval utesluta en stor grupp människor. Deras kyrkliga sinne och intressen uppammades eller fördjupades sannerligen ej därmed, under det däremot så kunde vara möjligt, om de erhölle medinflytande på valet af församlingens prästerskap.

Nu har det förslag i förevarande afseende, som motionen upptager, tillvunnit sig anslutning af sju reservanter från denna kammare i särskilda utskottet och bör sålunda ha goda utsikter att samla kammarens flertal. Jag är också öfvertygad om att den ifrågasatta allmänna rösträtten vid prästval är af en ganska stor betydelse. Äfven om man ej anser tiden vara inne för personlighetsprincipens genomförande i allmänhet i kommunerna, så bör dock här vara ett område, där någon skillnad mellan fattiga och bättre situerade ej bör finnas. Alla ha ju lika behof af prästens allmänna åligganden för statens räkning, och prästens verksamhet i religiositetens, sedlighetens och barmhärtighetens tjänst gör det särskildt önskvärdt, att enhvar myndig man och kvinna erhåller inflytande på tillsättande af präst. Någon som helst risk med en dylik vidsträckt valrätt i detta afseende kan ju ej heller förefinnas, då bland annat valbarheten är inskränkt genom kompetensen att utöfva prästämbetet. Tvärtom bör, synes mig, en sådan valrätt vara till gagn, i det att därmed lättare

vinnes det förtroende mellan prästen och hvarje församlingsbo, som allena kan göra prästens verksamhet gagnande för det sedliga lifvet. Därmed kan också lättare vinnas, att de unga och vidsynta, af sina praktiska kristendomsuppgifter besjälade prästerna kunna få ett tillräckligt verksamhetsfält, medan ännu krafterna stå bi och hänförelsen icke flyktat. Vi behöfva sannerligen ett prästerskap, som förstår och följer med tidsutvecklingen och som vill göra sina insatser i tidens sociala evolution. Kan icke statskyrkan vinna stöd och förtroende hos folkets stora flertal, så är dess ställning undergräfd och skall aldrig kunna räddas genom bestämmelser, som i själfva verket utestänga många af kyrkans vänner, särskildt bland kvinnorna, från rätten att deltaga i prästval. Skola sådana öfver hufvud ifrågakomma, hvilket jag för min del anser, så är det just personlighetsprincipen, som därvidlag måste häfdas.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Med denna uppfattning måste det beklagas, att kyrkans högst uppsatte behandla denna fråga, såsom diskussionen rörande vallagen i Första Kammaren gaf vid handen, med öfvermod och oförståelse. Eller hvad är det annat, när man där från samma håll sade — enligt referat i tidningarna — att redan det kungl. förslaget gått så långt, som någon förnuftig människa kan gå, och att det var väl, att det icke gick längre, ty då hade reservanterna säkert velat sänka åldern för valmännen till 15 år, samt att högsta domstolen i sitt nämnda uttalande gått utöfver sin egentliga uppgift och inlåtit sig på »politik». Sådana uttalanden äro lika malplacerade som typiska för den bristande förståelse af betydelsen af ett bättre samförstånd mellan prästen och församgen och af ett prästerskap med sociala intressen och social förståelse af tidsutvecklingen, som kyrkans högste män hysa.

Att det yngre prästerskapet ser på här berörda förhållanden med en helt annan blick än biskoparne och det högre prästerskapet samt erkänner betydelsen af allmän rösträtt vid prästval, framgår af flere bref, som jag härom fått mottaga. Jag vill allenast i sådant hänseende citera hvad en bemärkt yngre prästman skrifvit till mig. Han skrifver följande: »Undertecknad beder att på detta sätt få framföra sitt varma och vördsamma tack för den af eder vid innevarande riksdag väckta motionen angående rösträtt vid prästval. I detta tack instämmer — därom är jag förvissad — större delen af det svenska prästerskapet, säkerligen hela den yngre delen däraf, den delen, som i djupaste mening har framtiden för sig, därför att den verkligen tror på sin heliga sak, så att den besjälas och entusiasmeras af den och kan och vill göra och offra något för den.»

Utskottets motiv för afstyrkande af min motion är ju fullständigt intetsägande, då utskottet blott förklarat sig anse, att Kungl. Maj:ts förslag är det riktiga. Under sådana förhållanden

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

fordras det icke något annat bemötande från min sida än ett motsatt påstående eller att mitt förslag är det riktiga.

Nu har Första Kammaren, såsom bekant torde vara, tagit den Sörenssonska motionen om att vid prästväl rösträtten skall i hufvudsak vara densamma som vid besluts fattande å kyrkostämma. Det beslutet är ett ytterligare bevis på huru litet Första Kammaren representerar det svenska folket och de strömningar, som däri göra sig gällande, och huru liten förståelse i allmänhet där finnes för hela denna sak. Man har antagligen afsett, att, om Andra Kammaren, såsom man väl förväntat, tar reservanternas förslag i förevarande afseende, en sammanjämkning skall kunna äga rum på grundvalen af Kungl. Maj:ts förslag. Jag hoppas emellertid, att den uträkningen icke skall lyckas, utan att Andra Kammaren skall i detta afseende hålla på det beslut om biträdande af reservationen, som jag föreställer mig, att kammaren kommer att fatta. Jag tror, att den därmed också bäst tillgodoser rättvisa och rättfärdighet på detta område och bäst gagnar framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Bogren*, *Jansson* i Edsbäcken, *Olsson* i See, *Juhlin*, *Wilson*, *Karlsson* i Fjäl, *Forssell*, *Bosson*, *Beckman*, *Pettersson* i Södertälje och *Kjellberg*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag anhåller först att till alla delar få instämma med den talare, som nyss lämnade denna plats, ty om det rent personliga någon gång och någonstädes bör göra sig gällande, är det väl vid prästval. Nu är, som den siste talaren anmärkte, förhållandet det, att Första Kammaren bifallit den af herr Sörensson vid detta betänkande fogade reservation, och den kammaren har naturligtvis funnit, att det beslutet stod i närmare öfverensstämmelse med tidens kraf, än hvad både reservanterna från Andra Kammaren och utskottet föreslagit.

Det finns en annan fråga, som står i mycket nära samband med rösträttsfrågan eller den utsträckta valrätten, och det är frågan om rätten att få använda fullmakt vid prästval, ty hur mycket man än utsträcker valrätten, betyder det föga, om man ej får bibehålla den nuvarande rätten att begagna fullmakt. I vidsträckta församlingar, där vägarna äro långa, kommer det att gå så, att en hel del röstberättigade icke blefve i tillfälle att utöfva sin rösträtt, om de icke finge göra det genom fullmakt, och då blir det ungefär detsamma, som om man skulle säga, att Riksdagen väl är med om att utsträcka valrätten, men vill på samma gång vidtaga sådana åtgärder, att mången skulle beröfvas möjligheten att begagna sig af denna rätt.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Nu har man med skärpa framhållit, att det bedrifvits mycket ofog med fullmakter, särskildt i de större städerna, och jag vill ej förneka, att så möjligen kan ha varit fallet en och annan gång. Det synes dock mig, som om detta klander icke skulle vara så starkt bärande ändå, därför att i alla händelser har valet icke kunnat gå utom förslaget. Sålunda om tre personer blifvit af domkapitlet uppförda på förslag, så har det i alla händelser blifvit en af dessa, som blifvit vald.

Det må nu emellertid vara huru som helst med detta, man må förut ha drifvit ett visst ofog, som man uttrycker sig, med dessa fullmakter — så ber jag att få fästa herrarnas uppmärksamhet på en sak, nämligen den, att enligt både utskottets och reservanternas förslag får hvarje röstande endast en röst, och då blir den farhåga, som man förut hyst beträffande detta missbruk af fullmakter, begränsad till det minimala, och det kommer knappast att löna mödan att så som man förut gjort missbruka denna rätt. Det blir ju en stor skillnad mot förut, när en röstande kunnat ha flera hundra röster, då man däremot nu skulle få endast en röst. Huru man än fördelar fullmakterna, så får hvarje röstande genom att begagna fullmakt endast en röst mera. Jag tror således, att någon fara i nu berörda hänseende icke kan föreligga. Men härigenom kommer ett verkligt behof för landsbygden att fortfarande bli tillgodosedt. Jag vet väl, att detta behof icke i lika hög grad förefinnes i städerna, men jag vågar hoppas, att stadsrepresentanterna gå oss representanter för landsbygden till mötes. Ty på landsbygden är behofvet så stort, att jag måste djupt beklaga, om Riksdagen betager oss den rätt att begagna oss af fullmakter, som vi förut haft.

Det är därför jag, herr talman, vill komplettera den föregående talarens yrkande här med att yrka bifall äfven till den punkt i denna paragrafs tredje moment, som handlar om rätt att begagna fullmakt.

Herr Danielsson: Herr talman, mina herrar! Jag har en annan uppfattning om denna paragraf än reservanterna och vill därför ge till känna, att jag biträder utskottets förslag.

Det är nu så ställdt på landsbygden, att det är mycket vanligt, att tjänstefolket flyttar från en ort till en annan, och således väl ej kan ha den ansvarskänsla, när det gäller församlingens angelägenheter, som den fasta befolkningen har, utan kan vara ganska liknöjdt i fråga om hvilken präst som kommer till församlingen. Dessa tjänare kunna rösta på församlingen en präst, som denna ej vill ha, och handla därvid både af oförstånd och liknöjdhet och annat.

Jag anser, att de bofasta, som paragrafen här talar om, böra hafva sin rösträtt, och därför kan jag ej biträda reservanternas

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

förslag, utan ansluter mig till utskottets och ber att få yrka bifall till den föreliggande paragrafen.

Herr *Berg* i Staby instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Petersson: Det föreliggande momentet i denna paragraf är af en väsentlig betydelse för förslaget. Jag anser mig därför icke böra låta klubban falla öfver kammarens beslut därom utan att ha yttrat några ord till försvar för det kungl. förslaget.

Jag kan därvid ej säga något egentligt nytt utöfver hvad som angifves i den för herrarne framlagda propositionen. Men några synpunkter böra ytterligare framhållas. Det är till en början, att den kommitté, som varit sysselsatt med detta arbete, efter många och långa öfverläggningar kommit fram till sitt förslag såsom det på en gång principiellt riktiga och det mest måttfulla. Det ger personlighetsprincipen så till vida sin rätt, att hvarje medlem af församlingen får lika rösträtt. Men det bibehåller rösträtten inom de kommunalt röstberättigade för att valförsamlingarna må vara sammansatta af sådana element, som verkligen kunna anses hafva tillbörlig mogenhet och lojalt intresse för valet. Det är nämligen för församlingen själf af vikt, att icke andra deltaga i valet än de, som ha en känsla af samhörighet med församlingen, och som därför ha ett verkligt intresse af huru valet utfaller, och på grund häraf äfven ansvarskänsla för huru de rösta. Det låter sig nog icke förneka, att dessa förutsättningar för valrätt sällan äro att påräkna hos flertalet af dem, som icke äga deltaga i församlingens förhandlingar å kyrkostämma.

Det är ju naturligtvis svårt att i dylikt fall draga upp gränsen efter skattskyldighet och röstlängd. Men man har icke något annat medel än att välja en sådan gräns, när man både vill och måste komma ifrån vissa element, som uppenbart icke ha något sinne för betydelsen af ett prästval och därför lätt kunna genom agitation eller på annat sätt användas för att förrycka valets utgång emot de andra, verkligt intresserade församlingsmedlemmarna. Och att särskildt personer, som tidt och ofta flytta mellan olika församlingar, äro föga skickade att hafva medbestämmanderätt vid val af präst, låter sig ej förneka, om man vill se saken sådan den är.

Nu har på grund af högsta domstolens anmärkningar Kungl. Maj:t ytterligare utvidgat väljarekåren genom att tillerkänna hustrur till röstberättigade män rösträtt. Och hvad detta betyder, har jag genom några statistiska siffror klargjort i propositionen. De kyrkligt röstberättigade äro för närvarande 18,7 procent af samtliga invånare. Genom det tillägg, som göres i den kungl. propositionen, har valkåren ökats med 9,8 procent, så att efter

förslaget äro icke mindre än 28,5 procent utaf samtliga församlingars invånare röstberättigade. Skulle det gå så som reservanterna vilja, skulle man komma upp till en siffra af 55 procent och något däröfver.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Det synes mig, som om det kungl. förslaget blifvit så väl afvägdt, som under närvarande förhållanden är möjligt för att icke alltför häftigt bryta mot bestående förhållanden. Äfven den synpunkten har ju sin vikt i en sådan fråga som denna.

Herr Schotte: Herr talman! Det är verkligen af föga gagn att bemöta eller närmare yttra mig i anledning af herr justitieministerns senaste anförande. Vi stå i detta fall på så absolut olika ståndpunkt, att det säkerligen tjänar mycket litet till för mig att komma med någon argumentering, som han vill tillerkänna den ringaste betydelse.

Jag vill emellertid slå fast några af hans yttranden, hvilka — jag kan ej hjälpa det — synas mig innebära en synnerlig oförståelse af den sak, hvarom här är fråga, och en märklig ringaktning af den stora valmanskår, som kan få nytta och gagn af prästerskapets verksamhet, om denna verkligen i allo blir sådan den bör vara. Visserligen har denna del af befolkningen kanske ej i någon större utsträckning hittills begagnat sin rätt i detta fall, men ändrade förhållanden kunna inträffa, och i hvarje fall får denna befolkningsklass också bidraga till församlingens utgifter till prästerskapet.

Herr justitieministern yttrade, att det saknas hos åsyftade personer en känsla af samhörighet med församlingen och tillbörlig ansvarskänsla, och att det vore nödvändigt att sätta gränsen för valrätten så, att sådana personer, som icke hafva något intresse för valets utgång, icke få deltaga i detsamma. Den uppfattningen kan jag ej dela. Jag tror, att det äfven hos de allra minsta i församlingen, hos dem, som icke ha nått så långt, att de blifva upptagna i den vanliga fyrktalslängden, kan finnas och kanske i rätt stor utsträckning också finnes ett kyrkligt intresse, om detta blott på förståndigt och för dem lämpadt sätt väckes. Vill kyrkan verkligen stöta bort dessa, skall man gå den väg, som justitieministern här anbefallt. Vill kyrkan däremot söka uppfostra dem till samhörighet med församlingen i öfrigt, då bör man i stället gå på den af reservanterna anvisade vägen.

Herr justitieministern låter i detta fall leda sig af sin personliga uppfattning rörande de klasser af befolkningen, hvarom här är fråga. Jag tror dock, att om man kommer ut på landet och något närmare umgås med och lärer känna folket därstädes, skall man komma underfund med att där finnes åtskilliga personer, som verkligen ha intresse och sinne för andliga värden. Detta förstås och uppskattas icke alltid när man sitter här i Stockholm och teoretiskt resonerar om förhållandena.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Med beaktande af att Första Kammaren redan tagit herr Sörenssons motion, tror jag, att det vore synnerligen oklokt af Andra Kammaren att antaga utskottets förslag. Jag ber att fortfarande få yrka bifall till herr Söderberghs m. fl. reservation i förevarande del.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Det är ett yttrande af den siste talaren, som jag icke kan låta här vara oemotsagdt. Jag kan verkligen icke finna, att i det yrkande, som herr Danielsson framställt, eller i hvad utskottet här föreslagit ligger någon ringaktning för valmanskåren. Jag får säga, att jag sitter icke i Stockholm och ser förhållandena därifrån, och jag vill därför säga ifrån, att man här visst icke visar någon ringaktning för personerna såsom sådana eller för deras intressen, utan man måste väl se saken så, att de personer, som blott en kortare tid varit skrifna inom församlingen, icke kunna ha den kännedom om och det intresse för de lokala förhållandena, att de kunna gifva sitt votum på samma sätt som de personer, som äro mera bofasta inom församlingen. Nu är det ju alldeles gifvet, att man icke träffar precis de personer, som man med denna inskränkning skulle vilja träffa, och därutinnan skall jag gifva motståndarne till förslaget fullkomligt rätt, men jag har icke kunnat finna någon annan utväg, om man nu vill gå åt det hållet, och därföre har jag biträdt utskottets förslag.

Jag tänker härvid särskildt på en klass af landtbefolkningen, nämligen jordtorparne. Dessa skulle icke blifva röstberättigade enligt utskottets förslag, hvilket jag för min del mycket beklagar. Man har emellertid sagt mig, att den saken kunde afhjälpas på annat sätt, nämligen så, att dylika arrendegårdar blefve särskildt upptaxerade, hvarigenom dessa jordtorpare blefve upptagna i längden och finge rösträtt. När jag således finner, att de personer, för hvilka jag härvidlag egentligen ömmar, skulle kunna hjälpas på annat sätt, kan jag icke finna, hvarför vi icke skulle kunna biträda utskottets förslag, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Med herr Berg i Staby förenade sig herrar *Bengtsson* i Häradsköp, *Olsson* i Blädinge, friherre *Lagerfelt*, *Fornander*, *Zimdahl*, *Canell*, *Åslund*, *Mörtsell* och *Olsson* i Berg.

Herr Persson i Tällberg: Jag kan icke underlåta att uttala min ledsnad och mitt beklagande öfver det misstroende emot folkets breda lager, som jag tyckte låg i justitieministerns yttrande. Jag vill säga, att om icke representationen förstår att visa intresse och förtroende för folkets breda lager och om icke prästerna själfva förstå att visa något intresse för ungdomen och för folket i allmänhet, då vända sig denna ungdom och dessa

breda lager ifrån prästerna och gå sina egna vägar. Vilja vi icke visa dem förtroende, med hvilket fog skola vi då kunna begära, att de skola visa förtroende för oss? Jag måste, som sagdt, herr talman, uttala mitt beklagande öfver ett sådant yttrande som det nu åsyftade.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Herr Juhlin: Herr talman! Jag har redan förut instämt med herr Schotte, som talade för bifall till reservationen, och det är egentligen icke mycket att tillägga till hvad han yttrade. Jag vill dock fästa herrarnes uppmärksamhet på hvad det här gäller. Vid prästval afgifver man ju sin röst på en af tre af domkapitlet på förslag uppsatta prästmän. Domkapitlet skall tillse att kandidaterna äro särskildt kvalificerade personer, och jag kan icke förstå, hvilken olycka eller hvad samhällsvådligt det i något afseende skulle vara, om man lämnade rätt åt alla myndiga välfrejdade personer att afgifva sin röst, då det är fråga om att välja präst i församlingen. Jag tror, att det vore ett mycket välbetänkt steg, om Riksdagen nu bifölle reservanternas förslag. Det är äfven ibland prästmännen själfva en tämligen utbredd mening i samma riktning. Åtminstone känner jag en hel del sådana, som ha uttryckt sin önskan att i detta fall personlighetsprincipen måtte tillämpas i sin fulla utsträckning, och de anse, att detta icke på något sätt medför någon våda för samhällets bestånd och lugna utveckling.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Petrén*.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets förslag till lydelse af förevarande moment och vidare på bifall till det förslag till lydelse af momentet, som framställts i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Berg i Staby begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det förslag till lydelse af 26 § 1 mom. i det föreliggande förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, som framställts i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets förslag till lydelse af nämnda moment.

Voteringen utföll med 101 ja mot 80 nej, hvadan kammaren bifallit det förslag till lydelse af momentet, som framställts i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen.

Mom. 2.

Godkändes.

För *mom. 3* hade utskottet föreslagit följande med Kungl. Maj:ts förslag öfverensstämmande lydelse:

Rösträtt må ej utöfvas af annan än den, som personligen infinner sig vid valtillfället.

Vidkommande detta moment hade emellertid reservation afgifvits af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Forssell*, *Öberg* och *Bogren*, hvilka i anslutning till de af herrar Persson i Tällberg och Olausson väckta motionerna hemställt, att momentet måtte erhålla följande affattning:

Röstägande är berättigad att sin rösträtt på annan röstägande öfverlåta; dock må ingen på grund af fullmakt utöfva rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmakten skall vara antingen skrifven och underskrifven af utställaren samt med dennes sigill försedd eller ock af honom underskrifven och med två vittnens underskrift bestyrkt.

Efter föredragning af momentet yttrade:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Då jag första gången hade ordet och framställde yrkande beträffande moment 3, trodde jag, att hela paragrafen var föredragen, men då så icke var fallet, utan endast första momentet, ber jag nu, då tredje momentet är föredraget, att på de skäl, som jag förut framhållit, få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Enligt nu gällande bestämmelser för prästval har en hvar röstberättigad rätt att öfverlåta sin rösträtt å annan person. I det nu föreliggande förslaget stadgas, att rösträtt må tillkomma den, som personligen infinner sig vid valet. Med hänsyn till det stora antal fiskare och sjömän, som en stor del af året äro förhindrade att personligen inställa sig vid ett dylikt val, har jag föreslagit sådan ändring i den nu föredragna paragrafen, att den, som på grund af sjukdom eller frånvaro från orten är förhindrad att utöfva sin rösträtt, skulle äga rätt att öfverlåta densamma på annan röstberättigad enligt fullmakt.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Utskottet har dock, såsom vi finna, afstyrkt min motion, och såsom skäl för sitt afstyrkande har utskottet citerat dels ett uttalande af prästvalskommittén och dels hvad departementschefen anfört till statsrådsprotokollet den 20 mars 1908. I prästvalskommitténs uttalande åberopas en motion, som min företrädare, kapten Ödman, väckte vid 1906 års riksdag och som innebar, att fiskare och sjömän, som voro berättigade att deltaga i riksdagsmannaval, skulle få utöfva sin rösträtt annorledes än genom personlig inställelse. Denna motion blef emellertid afslagen, och utöfver detta anföres i utlåtandet ingenting om frågans vidare öden. Ja, nog har det sin riktighet, att 1906 års Riksdag afslog motionen, men jag vill erinra om att motionären år 1908 återkom med samma motion, och då blef den af båda kamrarna bifallen. Det synes mig därför högst märkvärdigt, att utskottet i denna fråga citerat Riksdagens beslut år 1906, men uraktlåtit att omnämna hvad Riksdagen beslöt år 1908, en tidpunkt, som ju ligger oss betydligt närmare än år 1906. Det synes mig, som om det varit utskottets skyldighet att, då det anfört, att Riksdagen afslog motionen år 1906, åtminstone med några ord erinra om den ställning Riksdagen intog till frågan år 1908. Ty jag kan aldrig tänka mig, att utskottet, då det behandlat frågan, sväfvat i okunnighet om den skrifvelse Riksdagen år 1908 aflät till Kungl. Maj:t.

I motiveringen till denna skrifvelse äro gjorda några uttalanden i frågan, som jag icke kan underlåta att här citera. Jag vill icke besvära med att uppläsa hela skrifvelsen utan blott anföra en del däraf. Riksdagen uttalar sig på följande sätt:

»Att detta förslag hvilar på en erkändt riktig tanke och är förtjänt af synnerligt beaktande, torde nämligen icke kunna bestridas. Väl är det af vikt, att den i § 24 riksdagsordningen fastslagna grundsats om skyldighet att för röstsedels aflämnande iakttaga personlig inställelse upprätthålles såsom allmän hufvudregel. Men å andra sidan måste det medgifvas, att på grund af ifrågavarande bestämmelse sådana hinder kunna uppstå för rösträttens utöfvande, att lagstiftaren bör finna angeläget att, såvidt möjligt är, undanröja desamma. Sålunda kunna på vissa orter i vårt land hela grupper af röstberättigade medborgare, t. ex. sjömän och storsjöfiskare, på grund af sitt yrke nästan fullständigt blifva uteslutna från möjligheten att deltaga i ett till viss dag utsatt riksdagsmannaval. Likaså måste äfven inom andra verksamhetsområden, t. ex. bland järnvägstjänstemän, ett stort antal valmän utöfver hela landet på grund af sin verksamhet i regeln se sig uteslutet från möjligheten att personligen inställa sig vid valtillfället. Det torde icke kunna förnekas, att dessa medborgare äfvensom andra, som hafva verkligt förfall, äga rättmätiga anspråk på att tillfälle, såvidt möjligt är, beredes dem att göra bruk af den rätt, hvaraf de enligt grundlagen äro i besittning, men som de på grund af faktiska förhållanden icke kunna utöfva.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Riksdagen finner åtgärder i angifven riktning vara så mycket mera af behofvet påkallade, som med det hvilande rösträttsförslagets eventuella antagande ett betydligt större antal valmän, än för närvarande är fallet, skulle se sig beröfvadt sin valrätt, därest den i § 24 riksdagsordningen gifna bestämmelsen oförändrad bibehålles. Under sådana förhållanden har Riksdagen ansett det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att det göres till föremål för ompröfning, huruvida icke, med bibehållande af den i nämnda paragraf uppställda hufvudregel med afseende å rösträttens utöfvande, undantag därifrån i vissa fall skulle kunna medgifvas.»

Jag får verkligen uttala min förvåning öfver att, då utskottet citerat Riksdagens beslut år 1906 rörande den politiska rösträtten, som utskottet velat jämföra med rätten att rösta vid prästval, det icke äfven citerat den skrifvelse, hvarur jag nu uppläst ett utdrag.

Utskottet har vidare åberopat hvad chefen för justitiedepartementet anfört i frågan, och jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle likaledes uttala min förvåning öfver att icke herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 31 december 1908 med ett enda ord vidrört den af Riksdagen intagna ståndpunkten rörande politisk valrätt för sjömän och fiskare. Visserligen kan man icke tvinga regeringen att taga hänsyn till alla de skrifvelser, som Riksdagen aflåter till Kungl. Maj:t. Men då emellertid chefen för justitiedepartementet i sitt yttrande åberopat hvad Riksdagen uttalat den gången, då Riksdagen afslog kapten Ödmans motion, anser jag, att rättvisan skulle bjudit att, om herr statsrådet icke delat Riksdagens enhälliga uppfattning, han med några ord skulle redogjort för sin egen ståndpunkt och framlagt skälen, hvarför icke hänsyn kunde tagas till den af Riksdagen uttalade meningen. Jag kan icke tänka mig, att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet sväfvat i okunnighet om den af Riksdagen år 1908 aflåtna skrifvelsen. Visserligen känner jag icke till, hur det är ställdt med postbefordringen mellan Riksdagen och Kungl. Maj:t, men jag kan icke tänka mig annat än att, då Riksdagen i maj 1908 aflåtit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, denna skulle kommit regeringen tillhanda före den 31 december samma år.

Medan jag har ordet, vill jag ytterligare anföra något, som visar hän på den säregna ställning fiskare och sjömän intaga beträffande denna fråga. Hvad sjömännen angår, äro deras förhållanden så allmänt kända, att jag icke behöfver orda härom. Däremot känner man nog i allmänhet icke till de förhållanden, hvarunder storsjöfiskarena på den bohuslänska kusten lefva. De bo på de nakna klipporna ute i skärgården i samhällen med kanske några hundra eller ett tusen innebyggare och bildande i många fall hvar för sig en kapellförsamling med en särskild

kapellpredikant. Sin hufvudsakliga näring ha de i storsjöfisket, som de idka ganska aflägset ute på Nordsjöns bankar och vid Shetland. De drifva omkring cirka tre månader af året under makrillfiske på Nordsjön, under hvilken tid de icke ha annan förbindelse med sina hemmavarande än genom en kronoångare, som en gång under fisketiden förmedlar postföringen. Dessa fiskare äro ganska kyrksamma, och prästen är i de flesta församlingarna deras allt i allom, han är icke endast deras själasörjare, utan han är äfven kommunalman och i många fall deras juridiske rådgifvare, och det torde därför icke förvåna någon, att de äro särskildt intresserade att få deltaga i valet af sin ös kapellpredikant.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Visserligen kan man säga, att man icke kan stifta en sådan lag, att den tillfredsställer alla, men vi böra dock såvidt möjligt sträfva efter att icke med lagstiftningen kränka någons rätt. Och dessa fiskare utgöra ingalunda någon oviktig grupp svenska medborgare. De äro ett ganska sjövant och sjödugligt folk, till stort gagn icke endast för vår handelsflotta utan äfven för sjövapnet. Det skulle därför verkligen vara ledsamt, om Riksdagen antoge sådana lagar, hvarigenom de skulle känna sig vara i en undantagsställning och därigenom ha anledning till missnöje. Ser man i kyrkoböckerna för dessa församlingar, finner man, att ett stort antal af den uppväxande ungdomen årligen emigrerar till Amerika. Och det är icke att undra på — dessa ynglingar ha ingenting annat gemensamt med fäderneslandet än de kala klipporna i hafvet, och de ha sin sysselsättning förlagd på ett långt aflägset område. Det är därför icke förvånansvärdt, om emigrationslusten där är större än annorstädes.

För icke länge sedan väcktes en motion, hvari begärdes, att dessa fiskare och sjömän, som bo på kronoholmarna i skärgården, skulle få rätt till egnahemslån, som de icke kunde få enligt nu antagna bestämmelser. Riksdagen sade ett bleklagdt nej, och skulle Riksdagen återigen stifta en lag, som de ansåge kränka sina intressen, kunde följden blifva ödesdiger nog.

Jag vill icke uppehålla kammarens tid med att andraga några flera skäl för bifall till min motion. Utskottet har visserligen afstyrkt den, men icke mindre än tre reservationer äro afgifna, hvilka alla ansluta sig till det yrkande jag framställt i min motion. Af dessa reservationer tilltalar mig mest den, som är afgifven af grefve Wachtmeister och herr Ekman. Men då nu Första Kammaren antagit Kungl. Maj:ts förslag, blir frågan, hvilken reservation kan vara förmånligast för kammaren att antaga med hänsyn till en blifvande sammanjämkning. Och då synes det mig vara mest att vinna genom den af herrar Söderbergh och Daniel Persson afgifna reservationen. Jag skall därför be att få yrka bifall till densamma.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande punkten är också en af de viktigare i förslaget, och jag anser mig därför icke böra underlåta att därom säga några ord. Man har, som herrarne veta, mycket och med fog klagat öfver alla de missbruk, som ägt rum med fullmakter vid prästval. Frågan om ändring i bestämmelserna härom har varit väckt långt innan den upptogs af prästvalskommittén. Den väcktes i Göteborg, ett samhälle, som har personlig rösträtt vid prästval, liknande den vi stå i begrepp att nu införa. Där försiggick för icke länge sedan ett domprostval, då det afgafs 4,681 röster och af dessa 1,800 på grund af fullmakter. Således hade 1,800 röstande uppträdt icke endast för sig själfva, utan äfven för annan röstberättigad och de, som utöfvat allenast sin egen rösträtt, beräknades till 960, hvarjämte några kvinnor, som röstade för sina män, äro lämnade utom räkningen. Kort därefter afgåfvos vid ett kyrkoherdeval 2,896 röster, däraf 1,072 på grund af fullmakt. Domkapitlet afgaf ett yttrande angående de åtgärder, som borde vidtagas med anledning af de svårigheter och missförhållanden, som visat sig uppkomma genom det myckna fullmaktsväsendet. Hvad domkapitlet däri anför tror jag ganska noga återger förhållandena, sådana de i verkligheten äro. Däri uttalas bland annat, att »de olika partierna söka öfverbjuda hvarandra genom att hopsamla och utplacera fullmakter till liktänkande, och dessa fullmakter komma i regel från personer, som äro tämligen likgiltiga för valets utgång och som icke vilja underkasta sig besväret att personligen gå och rösta, men gärna stå till tjänst med att lämna vänner och bekanta en fullmakt. Valens utgång bestämmas under sådana förhållanden väsentligen af den energi, som det ena eller andra partiet utvecklar, och valet blir bra litet ett uttryck för en så beskaffad församlingsmening, som man vill däri inlägga och som utgör grunden för att prästen sedermera tillsättes i enlighet med församlingens votum. Domkapitlet ansåg sig därför böra förorda en så beskaffad inskränkning i rätten att rösta genom fullmakt, att dylik rätt medgåfves allenast dem, som voro sjuka eller af offentligt uppdrag hindrade, som sålunda kunde åberopa laga förfall. Konungens befallningshafvande i Göteborg afgaf sedermera utlåtande i samma ärende och ställde sig på domkapitlets ståndpunkt, ja, gick till och med längre, i det Konungens befallningshafvande ville ha bort alla fullmakter.

Vidare kan nämnas, att allmänna svenska prästföreningen i september 1907 uttalat enahanda mening om fullmaktsväsendet, som den jag nyss har angifvit.

Stockholms stads konsistorium har äfven haft uppe frågan om ändring i bestämmelserna angående prästval i Stockholm och därom gjort framställning till Kungl. Maj:t. Däri har föreslagits fullmakternas borttagande utom för vissa fall, där laga förfall föreligger.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Prästvalskommittén, som undersökt dessa förhållanden, har ganska kraftigt vitsordat de beklagliga missbruk, hvartill fullmaktsväsendet gifvit anledning, och därvid särskildt hänvisat till erfarenheterna i Göteborg, och föreslår kommittén för sin del en inskränkning i fullmakterna därhän, att de medgifvas, endast ifall sjukdom eller annat laga förfall föreligger.

De flesta domkapitel, som yttrat sig härom, hafva ansett, att fullmakterna i regel böra upphöra. De skilja sig endast i fråga om de undantagsfall, där fullmakt kan medgifvas.

Nu har departementschefen ansett lämpligast att alldeles taga bort rättigheten att använda fullmakt vid prästval och har därvid väsentligen låtit sig bestämma af samma synpunkter, som gjort sig gällande i afseende å politiska val. Jag kan härtill foga, att jag personligen hyser mycket stora sympatier för de önskemål, som uttalats af den ärade representanten från Bohuslän beträffande fiskare och sjömän. Men såsom han själf erinrat, föreligger en skrifvelse till Kungl. Maj:t om åtgärders vidtagande för att underlätta deras deltagande i politiska val. Och låter det sig göra att på något praktiskt sätt lösa denna fråga, så ligger nära till hands att låta samma lösning tillämpas äfven i fråga om deras deltagande i prästval.

Hvad beträffar landtförsamlingarna, så är det visserligen sant, att i dem, särskildt i de smärre, i regel icke så stora missförhållanden framträda som i stadsförsamlingarna. Men jag vill dock erinra om att det finnes en stor mängd landtförsamlingar, som äro af ungefärligen enahanda beskaffenhet som stadssamhällena, nämligen de stora industricentra, som uppstått i en del orter på landsbygden.

Ju mer rösträtten vid prästval utsträckes, och ju mer man har att räkna med massor af röstande, ju närmare ligger faran, att samma missbruk, som visat sig i Göteborg, också framträda annorstädes. Och detta synes icke kunna förekommas med mindre fullmakterna försvinna.

Jag vill dessutom anmärka en teknisk svårighet, som uppkommer vid valet, då fullmakter medgifvas och i större mängd användas, nämligen att, om valet förrättas på afdelningar — något som hädanefter antagligen blir nödvändigt — det torde möta stora svårigheter att ordna frågan om pröfningen af fullmakterna och utaf anmälda förfall, om äfven sådana skulle styrkas. Den saken måste gifvetvis hänskjutas till valförrättaren, den som leder själfva förrättningen. Och det är klart, att ett sådant hänskjutande till honom föranleder uppehåll och svårigheter. Men skulle så därtill komma, att — såsom jag tager för gifvet förhållandet på många ställen blir — valet måste förrättas på olika lokaler, så möter mycken svårighet att träffa sådana anordningar, att en person, som röstar på en afdelning men har fullmakt för person, tillhörande en annan afdelning, icke kan uppträda såsom

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

fullmäktig på flera ställen än ett. Ty man får ju icke hafva fullmakt för mer än *en* röstberättigad. Man har gjort försök till sådana föreskrifter i Göteborg. Jag vill icke trötta herrarna med att uppläsa det förslag, som därom föreligger, men försäkrar, att bestämmelserna äro mycket invecklade och svårutförliga i verkligheten.

Med hänsyn till hvad jag nu anfört, hyser jag den uppfattning, att borttagande af fullmakterna vid prästval står i ett så organiskt sammanhang med och har så stor betydelse för det föreliggande förslaget i öfrigt, att det är att anse såsom en af de allra viktigaste punkterna i detsamma.

Herr Öberg: Herr talman, mina herrar! Mig synes, som att det är lika viktigt att bibehålla rätten att få använda fullmakt vid prästval med hänsyn till en hel del landtliga förhållanden, som det kan vara viktigt att på sätt här antydts beröfva herrar göteborgare och andra storstadsbor denna fullmaktsrätt. Ty enligt mitt förmenande skulle följden af en sådan åtgärd, nämligen borttagande af rätten att få använda fullmakt vid prästval, blifva, att stora massor af dem, som enligt detta förslag skulle gifvas en vidgad rösträtt, skulle sättas ur stånd och tillfälle att utnyttja denna sin valrätt. Förhållandet är nämligen så, åtminstone uppe i våra nordliga bygder, att det icke är tänkbart, att alla och en hvar, som hafva rätt och vilja begagna denna sin betydelsefulla rätt, kunna deltaga uti prästval. Det omöjliggöres genom de stora afstånden. Och få de icke såsom hittills utnyttja denna sin rösträtt medelst lämnande af fullmakt åt sin granne eller någon annan, så är det ingen mening i att stadga den vidgade rösträtt, som vi här i dag skulle göra. Jag har därför inom utskottet med godt hjärta kunnat biträda det yrkande, som först framförts af herr Daniel Persson, gående ut på att den nuvarande fullmaktsrätten jämväl hädanefter skulle bibehållas.

Dessutom vill jag nu i korthet tillägga, att, om vi nu beröfva de väljande rätten att använda fullmakt, skulle det åstadkomma, att vi beröfvade valrätt för en hel del aflägset boende. Ty, om fullmakt icke skulle få användas, blir det de närboende, som blifva i tillfälle att komma till prästval och deltaga däri, men icke de aflägset boende. Detta kan icke vara rätt. Och jag vill för öfrigt säga: hvad ondt hafva de aflägset boende gjort, så att de icke skola kunna få utnyttja sin rösträtt vid prästval genom att använda sig af fullmakt. Såvidt jag kan förstå, hafva de icke något annat medel att tillgripa, om de skola få deltaga i valet, än att begagna sig af fullmakt.

På anförda skäl och med åberopande utaf hvad herr Daniel Persson förut anfört, anhåller jag därför, herr talman, att få hemställa om bifall till hans reservation.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herrtalmannen gifvit propositioner i ämnet, biföll kammaren det förslag till lydelse af förevarande moment, som framställts i den af herr Söderbergh i Karlshamn med flera vid momentet afgifna reservationen.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Mom. 4.
Godkändes.

§ 27.
Godkändes.

§ 28.
Mom. 1 skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

På frågodag för beredande af val till kyrkoherdetjänst må församling, som det önskar, kalla fjärde profpredikant. Har röstägande väckt förslag härom, skall enligt de i § 26 stadgade grunder omröstning företagas sålunda, att den, som ej vill, att fjärde profpredikant skall kallas, röstar nej, och den, som önskar fjärde profpredikants kallande, på sin röstsedel uppför namnet på den präst, han anser böra kallas. Därest vid sådan omröstning nejrösterna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, ej understiger tjugu och antingen uppgår till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst trehundra, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva flera präster hvar för sig erhållit högsta röstetalet och sådan röstsiffra, som nu är sagd, skilje lotten mellan dem. Uppgå nejrösterna till hälften af de afgifna rösterna eller har ej tillräckligt röstetal tillfallit någon af de präster, som varit under omröstning, vare frågan om kallande af fjärde profpredikant förfallen.

Herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström, Juhlin, Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Forssell, Öberg* och *Berg* i Staby hade uti afgifven reservation hemställt, att momentet måtte erhålla följande lydelse:

På frågodag — — — kallas. Därest vid sådan omröstning nejrösterna ej uppgå till hälften af de afgifna rösterna samt röstsiffran för den präst, som erhållit högsta röstetalet, ej understiger tjugu och antingen uppgår till minst en sjättedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst tvåhundra, vare denne kallad till fjärde profpredikant. Hafva — — — förfallen.

Momentet föredrogs; och yttrade därvid

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Herr Juhlin: Herr talman, mina herrar! Det har utaf den förste talaren, som öppnade debatten här i dag rörande det föreliggande lagförslaget, antydts, att det är ganska omfattande förändringar, som föreslås i den nya lagen, jämförda med bestämmelserna i den nu sedan år 1883 gällande lag. Ser man närmare på förslaget i dess helhet, torde man väl ändå kunna säga, att dessa förändringar äro af mer formell än reell innebörd. Ty det är nog så, att det man vinner i det ena fallet förlorar man i det andra.

I den nu föreliggande § 28, som handlar om fjärdemanskallelse, äro ju åtskilliga förändringar, i förhållande till nu gällande lag, föreslagna. Sålunda är ju förhållandet beträffande de olika pastoraten, som indelas i regala och konsistoriella, att, om i de regala pastoraten mer än hälften af de röstande förena sig om framställning att kalla fjärde profpredikant, sådan kallelse kan utfärdas. I de konsistoriella pastoraten däremot fordras ju, efter nu gällande förordning, att mer än hälften af de i vallängden upptagna röstägande skola förena sig i framställning om en sådan kallelse, för att denna skall utfärdas. Nu är ju den förändring gjord här i lagförslaget, att olikheten mellan de regala och konsistoriella pastoraten skulle upphöra. Det skulle inträda en likhet mellan dem. Och i det fallet skulle det blifva skärpta bestämmelser för de regala pastoraten och någon lindring vis à vis röstantalet för de konsistoriella pastoraten. Men om man jämför detta med den utsträckning af rösträtten, som också är föreslagen, så torde denna förändring icke hafva så synnerligen stor betydelse. Kungl. Maj:t har föreslagit, att om mer än hälften af de röstande förena sig och om detta antal uppgår till minst en fjärdedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade eller utgör minst 300, så kan en sådan kallelse till fjärde profpredikant försiggå.

Om man ser närmare på denna sak, torde det väl vara tydligt, att denna rätt icke är af så synnerligen stor betydelse. Hvad åtminstone de större församlingarna beträffar — jag räknar nu med landsortsförhållandena, ty i de större städerna föreställer jag mig, att förhållandet är något annorlunda — är det väl så, att om det finnes några tusen röstberättigade, kan man väl endast i undantagsfall hoppas, att ett så stort antal af de i vallängden upptagna skall infinna sig på frågodagen, att man kan uppnå den siffra, som erfordras för att kalla fjärde profpredikant. Reservanterna ha här föreslagit, att bestämmelsen om, att det skall vara minst en fjärdedel af de i vallängden upptagna, som skulle kalla fjärde profpredikant, skulle ändras därhän, att det endast skulle fordras en sjättedel af de röstberättigade. Jag tror, att det är välbetänkt att vidtaga en sådan ändring. Om den nu ifrågasatta rösträttsutvidgningen skall få någon betydelse, tror jag, att man icke får ha alltför skärpta bestämmelser, ty då

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

omintetgör man i själfva verket, hvad man här velat vinna. Att den uppfattningen äfven föresväfvat Kungl. Maj:t, tycker jag mig kunna sluta till af ett yttrande, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har i motiveringen till den här gjorda framställningen. Han säger nämligen — se sid. 10 i föreliggande betänkande —: »Äfven kommitténs förslag innebär ju för öfrigt, att prästerliga tjänster under vissa förutsättningar skola tillsättas af Konungen, och om än frågan, huru ofta dessa förutsättningar komme att föreligga, undandrager sig hvarje säker beräkning, förefaller det dock sannolikt, att utnämningsrätten äfven framgent i ett stort antal fall skulle tillkomma Konungen.» Då man i detta lagförslag gjort den framställningen, att den rätt, som Konungen nu har att utnämna präst i alla regala pastorat, skulle bortfalla, har man med dessa skärpta bestämmelser — som visserligen icke föreligga i den nu föredragna paragrafen, utan stå upptagna först i § 41 — motverkat detta syfte. Jag tror nämligen för min del, att i flertalet fall skulle Konungen komma att få en dylik utnämningsrätt, ehuru det nog enligt förslaget var meningen, att han skulle afstå därifrån. Nu vill jag såsom min personliga mening säga, att om vi skola ha en utsträckt rösträtt rörande prästval, böra vi ha en verklig sådan; i annat fall är det bäst att icke tänka på saken, utan låta Kungl. Maj:t själf tillsätta prästerna. Jag har för min del icke något emot en sådan anordning, men då här föreligger ett lagförslag, enligt hvilket församlingarna skulle få medbestämmanderätt i prästers tillsättande, anser jag, att vi böra göra lagen sådan, att den i själfva verket icke endast blir blott ett sken.

Den framställning, som reservanterna här gjort beträffande § 28 mom. 1, är för öfrigt i öfverensstämmelse med den s. k. prästvalskommitténs förslag, hvilken biträdde departementet vid uppgörande af detta lagförslag. Den föreslog nämligen i fråga om fjärdemanskallelse, att minst en sjättedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade skulle vara eniga om sådan kallelse, för att den måtte komma till stånd.

För att icke längre upptaga kammarens tid ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som här är afgifven beträffande den nu förevarande paragrafens första moment, och afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Söderbergh* i Karlshamn.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren momentet med den ändrade lydelse, som föreslagits i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen.

Mom. 2—6.
Godkändes.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

§§ 29—31.
Godkändes.

För *§ 32* hade utskottet liksom Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

1. Valet skall ske med slutna sedlar, och böra de röstande i den ordning, i hvilken de framträda, hvar för sig aflämna sina valsedlar.

2. Valet skall förrättas under de timmar, som af valförrättaren efter kyrkorådets hörande blifvit bestämda och i kungörelsen om valet afgifvits. När den utsatta tiden är till ända och någon ej längre är tillstädes för afgifvande af röst, skall omröstningen förklaras afslutad.

3. I större församling må, där valförrättaren efter kyrkorådets hörande finner lämpligt, valet under hans inseende och inom samma lokal förrättas på två eller flera efter församlingens lokala indelning bestämda afdelningar.

I fråga om förevarande paragraf hade reservation afgifvits:

af herr *Persson* i Tällberg, som föreslagit, att mom. 1 måtte erhålla följande lydelse:

1. Valet skall ske med slutna sedlar, och upprope valförrättaren de röstägandes namn i den ordning, hvari de i den justerade vallängden förekomma;

af herr *Öberg*, hvilken hemställt, att mom. 1 och 2 måtte byta plats, samt att åt mom. 1 (mom. 2 i utskottets förslag) måtte gifvas denna affattning:

1. Valet skall förrättas i den kyrka, där prof enligt § 17 blifvit aflagdt, samt under de timmar, som af valförrättaren efter kyrkorådets hörande blifvit bestämda och i kungörelsen om valet angifvits. När den utsatta tiden är till ända och någon ej längre är tillstädes för afgifvande af röst, skall omröstningen förklaras afslutad,

och åt mom. 2 (mom. 1 i utskottets förslag) den lydelse, hvarom herr Persson i Tällberg hemställt; samt

af herr *Berg* i Staby, hvilken hemställt, att mom. 1 och 2 måtte byta plats och att mom. 1 (mom. 2 i utskottets förslag) måtte erhålla den af herr Öberg föreslagna lydelsen.

Efter föredragning af *mom. 1.* begärdes ordet af

Herr Berg i Staby, som yttrade: Herr talman! Jag står antecknad såsom reservant i denna punkt, men då det är litet otydligt, hvad jag här åsyftat, vill jag nämna, att min mening endast varit att föreslå en omkastning af tvenne moment, och jag ber att uti denna punkt få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag blef af kammaren godkändt.

Mom. 2 föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Öberg: Herr talman, mina herrar! Med anledning af kammarens beslut i fråga om § 17, som stadgar, huru förfaras skall vid prof, skall jag tillåta mig hemställa om bifall till den lydelse af nu förevarande moment 2, som återgifves i min reservation. Detta moment hänför sig till § 17, och ändringen afser en bestämmelse om, att valet skall förrättas i den kyrka, där prof blifvit aflagdt.

Häruti instämde herr *Berg* i Staby.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkändes momentet med den lydelse, som i herr Öbergs reservation gifvits åt det däri intagna, som mom. 1 betecknade stadgandet.

Mom. 3.
Godkändes.

§§ 33—40.
Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle *§ 41* lyda sålunda:

§ 41.

1. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, för så vidt af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade minst en femtedel deltagit i omröstningen.

2. Har vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant varit under omröstning, någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, och har minst en femtedel af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade deltagit i omröstningen, äge Konungen att till tjänsten utnämna en af de å förslaget uppförda.

3. Har vid val till kyrkoherdetjänst ej någon af de å förslaget uppförda erhållit sådan röstöfvervikt, som i mom. 1 och 2 sägs, eller har ej af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade det i mom. 1 och 2 angifna antal deltagit i omröstningen, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en af de å förslaget uppförda eller ock någon till tjänsten be-

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

hörig präst, som jämlikt § 43 såsom sökande sig hos Konungen anmält.

4. Den, som vid val till annan prästerlig tjänst än kyrkoherdetjänst erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten. Har vid valet högsta röstetal tillfallit flera, som voro under omröstning, nämne domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas därtill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstägande afgifvit röst, välje domkapitlet bland de föreslagna, som nyss är sagdt.

Vid denna paragraf hade reservationer afgifvits:

af herrar *Persson* i Tällberg, *Forssell* och *Öberg*, hvilka hemställt, att mom. 1—3 måtte erhålla följande lydelse:

1. Den, som vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten. Finnes högsta röstetal hafva tillfallit flera, som voro under omröstning, nämne domkapitlet till tjänsten den bland dessa, som pröfvas därtill mest lämplig. Har vid valet icke någon röstberättigad afgifvit röst, välje domkapitlet bland de föreslagna som nyss är nämndt.

2. Har vid val — — — och har minst en sjättedel af samtliga — — — å förslaget uppförda.

3. Har vid val till kyrkoherdetjänst, hvarom i mom. 2 förmäles, ej någon erhållit sådan röstöfvervikt, som där sägs, eller har ej af samtliga i den justerade vallängden upptagna röstberättigade det i mom. 2 angifna antal — — — anmält; och

af herr *Söderbergh* i Karlshamn, hvilken hemställt, att mom. 2 måtte utgå, och att följaktligen mom. 3 och 4 måtte rubriceras med respektive 2 och 3, samt att mom. 1 och 2 måtte erhålla denna affattning:

1. Har vid val till kyrkoherdetjänst någon af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten.

2. Har vid val till kyrkoherdetjänst ej någon af de å förslaget uppförda erhållit sådan röstöfvervikt, som i mom. 1 sägs, äge Konungen att till tjänsten utnämna antingen en af de å förslaget uppförda eller ock någon till tjänsten behörig präst, som jämlikt § 43 såsom sökande sig hos Konungen anmält.

Efter föredragning af *mom. 1* lämnades på begäran ordet till:

Herr Söderbergh i Karlshamn, som anförde: Herr talman! Enligt denna paragraf göres i fråga om bestämmanderätt vid tillsättande af en ledig kyrkoherdetjänst skillnad på det fall, då

fjärde profpredikant varit under omröstning, och det fall, då icke någon fjärde profpredikant varit med på förslaget. I sistnämnda fall blir församlingens vilja bestämmande, därest bakom densamma står den föreskrifna röstmajoriteten; den, som erhåller mer än hälften af de afgifna rösterna, skall då af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten, därest minst en femtedel af samtliga röstberättigade deltagit i omröstningen. Om däremot fjärde profpredikant varit med på förslaget, blir förhållandet något annorlunda. Då kan det ställa sig ganska tvifvelaktigt, om församlingen kan få den, som församlingen helst velat ha, äfven om samtliga röstberättigade deltagit i valet och den person, som blifvit vald, erhållit alla rösterna. I sådant fall skulle nämligen Konungen äga att, oberoende af valets utgång, utnämna hvilken som helst af de å förslaget uppställda. Detta skulle i fråga om de förutvarande konsistoriella pastoraten vara ett steg bakåt. Det är ju upphäfvandet af skillnaden mellan de regala och de konsistoriella pastoraten, som skulle vara en af de väsentliga reformerna i det föreliggande förslaget, men hvad som här gifves med den ena handen skulle således på detta sätt tagas tillbaka med den andra. För min del kan jag icke inse, hvarför icke församlingens intressen skulle kunna få göra sig gällande, vare sig fjärde profpredikant finnes med på förslaget eller icke, och detta i all synnerhet som, väl att märka, man ju skärpt fordringarna i afseende å dem, som kunna mottaga kallelse till fjärde profpredikant, och för öfrigt omgärdat själfva kallelsen med ganska restriktiva bestämmelser. Det är ingen mening med att härutinnan uppställa några olikheter, och hvad skulle det för resten ligga för fara i att afgöranderätten äfven härvidlag lades i församligens hand? Man röstar ju i båda fallen efter ett af domkapitlet uppgjordt förslag, och det bör väl ingenting betyda, att det i ena fallet är tre och i andra fallet fyra på förslaget.

Vidare tillåter jag mig förmena, att ett bindande församlingsval bör anses ha kommit till stånd, då mer än hälften af de afgifna rösterna tillfallit samma person. Däri ligger, synes det mig, ett så otvetydigt uttryck för församlingens vilja, som önskligt kan vara, och att därutöfver fordra, att äfven ett visst antal röstberättigade skall ha deltagit i valet, torde vara alldeles öfverflödigt. Eftersom rösträtten vid prästval nu kommer att betydligt utvidgas, skall säkerligen deltagandet i valen blifva mycket lifligare än förut. Men fall kunna inträffa, särskildt i de stora norrlandsförsamlingarna, då det skulle bli ganska svårt att få tillsammans en mera betydande kvotdel af de röstberättigade, och då kommer alltid utfallet af valet att blifva icke en församlingens, utan en Konungens ensak. Jag har därför i den af mig vid denna paragraf fogade reservationen föreslagit, att, vare sig fjärde profpredikant kallas eller icke, den skall anses vald, som erhåller mer än hälften af de afgifna rösterna, oafsedt

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

antalet röstande. I samtliga andra fall har jag velat vara med om, att Konungen skall äga bestämmanderätt och därvid äfven kunna gå utanför förslaget. Min reservation innehåller de klaraste bestämmelser, som i detta afseende kunna vara nödiga. Det afväger församlingens och Konungens bestämmanderätt på ett rimligt sätt, som icke bör möta någon gensägelse.

Jag ber att få erinra om, att Första Kammaren förra lördagen icke åtnöjde sig med det något modifierade förslaget till denna §, hvarom utskottet hemställt, utan antog Kungl. Maj:ts förslag, som stadgar, att ända till en tredjedel af de i vallängden upptagna röstberättigade måste ha deltagit i valet, för att tillbörligt afseende skall fästas vid detsamma. En så sträng fordran skulle i regel annullera församlingarnes bestämmanderätt vid prästval. Detta är således en af de allra viktigaste punkterna i hela förslaget, och Andra Kammaren bör därför här noga se sig för. Klokheten bjuder, att kammaren nu enar sig om den reservation, som jag i denna punkt ansett mig böra framställa och till hvilken jag nu ber att få yrka bifall.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Såsom herrarne finna, afviker den af mig m. fl. uti denna punkt afgifna reservationen i ett afseende ifrån den af herr Söderbergh afgifna. Herr Söderberghs reservation innehåller: »Har vid val till *kyrkoherdetjänst någon* af de å förslaget uppförda erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, skall han af domkapitlet förses med fullmakt å *tjänsten.*» Den af mig m. fl. afgifna reservationen går däremot ut på, att »*den, som vid val till kyrkoherdetjänst, där fjärde profpredikant ej varit under omröstning, erhållit de flesta rösterna, skall af domkapitlet förses med fullmakt å tjänsten*», o. s. v. Nu kan man ju tvista om, hvilken af dessa två reservationer, som är den förmånligaste, antingen den af herr Söderbergh eller den af mig afgifna. Hufvudsaken är, att någondera af dessa reservationer och icke utskottets förslag vinner kammarens bifall. För min del anser jag, att det riktigaste vore, att Kungl. Maj:t icke hade någon sådan utnämningsrätt, hvarom här är fråga, och att i sådant fall, där fjärde profpredikant icke är kallad, den, som fått de flesta rösterna, utan vidare skulle förses med fullmakt å tjänsten och det är därför, som jag, herr talman, skall anhålla att få yrka afslag å utskottets hemställan beträffande det nu föredragna momentet och bifall till den af mig samt herrar Forssell och Öberg vid denna punkt afgifna reservationen.

Herr *Öberg* instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Då äfven denna paragraf är en af de viktigare i förslaget, anser jag mig icke böra låta diskussionen afslutas utan att därom yttra mig.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

När fråga uppstod, att Konungen skulle afstå från sin utnämningsrätt till de regala pastoraten — och såsom herrarne veta, är det ett ganska stort antal pastorat, där Konungen hittills haft en sådan rätt — var det icke fråga om att utan vidare annullera Konungens inflytande på utnämningen af kyrkoherdar, utan man ville i annan form bibehålla detsamma. Och obestridligt var det icke ifrågasatt att skära in därpå i den omfattning, som fallet skulle blifva enligt reservationerna. Man försökte uppställa en annan princip, som skulle bättre öfverensstämma med de nuvarande förhållandena, nämligen den, att när ett val förelåg så beskaffadt, att det kunde anses såsom ett verkligt uttryck för församlingens mening, då skulle församlingen få sin vilja fram och få den präst, på hvilken den röstat, men så snart en dylik församlingsmening icke kunde påvisas, skulle utnämningen hänskjutas till Kungl. Maj:t. Detta är grunden för de restriktioner, som denna paragraf enligt det kungl. förslaget innehåller. Man kan ju tvista om, huruvida dessa restriktioner böra sättas trängre eller vidare, men saken har varit föremål för grundligt öfvervägande och starka skäl hafva ansetts föreligga för det förslag, som nu framlagts. Då den kommitté, som förberedde förslaget, uttalade sig för att en tredjedel af de röstberättigade skulle deltaga i valet för att detta skulle blifva afgörande, grundade kommittén detta sitt förslag på åtskilliga statistiska uppgifter angående kyrkoherdevalen under åren 1901—06 i de stift, för hvilka det varit möjligt att uppgöra en sådan statistik, d. v. s. Uppsala, Skara och Västerås stift. Det framgår af denna redogörelse, att i de regala pastoraten begagnade 15 procent af de röstberättigade sin rösträtt, medan motsvarande siffra för de konsistoriella pastoraten var 26 procent och för komministers- och kapellpredikantsbefattningar endast 16 procent. Detta visar, hurusom redan under nuvarande förhållanden medeltalet röstande vid val af kyrkoherdar i konsistoriella pastorat uppgår till mer än en fjärdedel af de röstberättigade. Därtill kommer nu, att man otvifvelaktigt har att vänta ett väsentligt ökadt deltagande i prästvalen, dels därför att rösträtten utvidgas, dels därför att valet, om ett visst lifligare deltagande däri förekommit, blir afgörande, dels äfven därför att proceduren skall, såsom man hoppas, blifva mycket förenklad. Kommitterade ha därför trott, att den förevarande angifna siffran »en tredjedel» icke skulle vara för hög, utan att man snarare hade att i regel förvänta vida lifligare deltagande i valen, än hvad denna siffra utvisar.

Hvad beträffar det yrkande, som framställes af herr Söderbergh, nämligen att valet skall vara afgörande äfven för det fall, att fjärde profpredikant blifvit kallad, så vill jag anmärka, att detta skulle strida emot en grundsats, vid hvilken man af gammalt fasthållit i prästvalslagstiftningen, den nämligen, att det icke skall vara samma myndighet, som uppsätter förslag och som ut-

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

nämner till platsen. Men det är ju församlingen, som kallar fjärde profpredikanten, och sedermera skulle församlingen äfven genom sitt val afgöra, att han skulle få beställningen.

Hvad beträffar den andra reservationen, som afgifvits af herr Daniel Persson i Tällberg, vill jag endast framhålla, att om ett enkelt majoritetsval bland de närvarande, utan några som helst villkor, skulle vara afgörande för platsens besättande, så skulle detta naturligtvis föranleda därtill, att prästerskapets befordran skulle ännu mera än hittills blifva beroende af tillfälligheter och af ett ringa röstetal inom församlingen, något, som hittills länge varit öfverklagadt och som man därför med de föreslagna bestämmelserna sökt undvika.

Herr Persson i Tällberg: Jag vill taga fasta på hvad herr statsrådet nu yttrat. Hvad jag med min reservation här åsyftat är just, att församlingen skulle få mera bestämmanderätt öfver valets utgång, så att den, som erhölle det högsta röstetalet, skulle bli försedd med fullmakt. Det är dit jag syftar, och dit syfta båda reservationerna. Jag tror, att man bör begränsa Kungl. Maj:ts utnämningsrätt, såvidt möjligt är, så att församlingarna själfva, så länge valrätt tillkommer dem, få afgöra, hvilka af de å förslaget uppförda präster de vilja ha. Det är genom ett bifall till min reservation, som man skulle vinna detta, och jag kan därför icke annat än finna, att jag fick ett godt stöd för min reservation af hvad herr statsrådet nyss yttrade.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Petersson: Jag fruktar, att jag i mitt förra yttrande glömt ett ord, som borde ha sagts. Jag ville säga, att enligt herr Daniel Perssons i Tällberg reservation skulle prästerskapets befordran göras beroende af *ett fåtal* inom församlingen, att således icke en verklig församlingsmening därvid skulle komma fram, utan en ytterligt liten majoritet kunna bestämma valets utgång. Det är först när majoriteten får en viss storlek, icke allenast i förhållande till dem, som deltaga i valet, utan äfven i förhållande till församlingen i dess helhet, som man kan tala om, att en verkligen mera allmän mening inom församlingen förefinnes. Är det ett fåtal personer, två eller tre, som rösta, kan man icke tala om någon församlingsmening.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Jag är af den meningen, att församlingen i detta fall bör ha afgörandet i sin hand, så att om en viss person får de flesta rösterna vid valet, bör han äfven erhålla tjänsten. Jag ber således att få förena mig med herr Daniel Persson i Tällberg i det yrkande, som han här framställt.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Herr talmannen gaf propositioner på 1) godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande moment. 2) bifall till det förslag till lydelse af momentet, som innefattades i den af herr Persson i Tällberg m. fl. afgifna reservationen och 3) momentets godkännande med den lydelse, som herr Söderbergh i Karlshamn i sin reservation föreslagit; och biföll kammaren det förslag till lydelse af momentet, som framställts i herr Perssons i Tällberg m. fl. reservation.

Härpå föredrogs *mom. 2;* och anförde därvid

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr talman! Sedan kammaren nu antagit herr Daniel Perssons reservation beträffande föregående moment, skall jag icke framställa något yrkande om bifall till min reservation, i hvad den afser det nu föredragna momentet.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! I anledning af det beslut, som kammaren nyss fattat, anhåller jag att uti nu förevarande moment 2 ordet »en femtedel» utbytes mot »en sjättedel», i enlighet med det yrkande, som jag framställt i min reservation.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren momentet med den lydelse, som af herr Persson i Tällberg m. fl. i deras reservation föreslagits.

Mom. 3 föredrogs härefter. Därvid yttrade

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag skall endast beträffande detta moment be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min m. fl:s vid betänkandet fogade reservation.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll det förslag till lydelse af momentet, som reservationsvis framställts af herr Persson i Tällberg m. fl.

Mom. 4.
Godkändes.

§ 42.
Godkändes.
§ 43 skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

1. Kyrkoherdetjänst inom hvilket stift som helst må kunna utom förslag hos Konungen sökas af präst, som är till sådan tjänst behörig, om han vid allmänt läroverk eller vid folkskollärareseminarium innehar och minst fem år innehaft ordinarie lärarbefattning, med hvilken är förenad skyldighet att undervisa i kristendom.

Enahanda rätt tillkommer

präst, som är i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd såsom missionär bland icke kristna folk,

i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd sjömanspräst, i hvilkens aflöning statsmedel ingå.

pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin, London och Paris samt

innehafvare af sådan vid central straff- och arbetsantalt inrättad predikantbefattning, med hvilken ej får förenas annan syssla än predikanttjänst vid läns- och kronohäkte,

allt dock under villkor att den sökande under minst tio år tjänstgjort i en eller flera af nu nämnda befattningar.

2. Konungen må i särskildt fall förunna ansökningsrätt, som förut är sagdt, åt präst af framstående förtjänst.

3. Rätt att, i enlighet med hvad ofvan är omförmäldt, utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst inom Härnösands eller Luleå stift tillkommer jämväl präst, som tillhör Luleå stift och under minst tio år tjänstgjort inom stiftets finsktalande församlingar. Då sådan präst vunnit befordran till kyrkoherdetjänst, har omförmälda rätt för honom upphört.

4. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, därom förordnar Konungen.

I afseende å denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Byström*, *Juhlin*, *Nilsson* i Skärhus, *Persson* i Tällberg, *Olsson* i Blädinge, *Forssell*, *Öberg* och *Berg* i Staby, hvilka hemställt, att mom. 2 måtte utgå, och att mom. 3 och 4 följaktligen måtte rubriceras med respektive 2 och 3, samt att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

1. Kyrkoherdetjänst må kunna utom förslag hos Konungen sökas af:

präst, som är i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd såsom missionär bland icke kristna folk,

i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd sjömanspräst, i hvilkens aflöning statsmedel ingå,

pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin, London och Paris, samt

innehafvare af sådan vid central straff- och arbetsanstalt in-

rättad predikantbefattning, med hvilken ej får förenas annan syssla än predikanttjänst vid läns- och kronohäkte;

allt dock under villkor att den sökande under minst tio år tjänstgjort i en eller flera af nu nämnda befattningar.

Lag angående tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

2. Rätt att, i enlighet med hvad ofvan är omförmäldt, utom förslag hos Konungen söka kyrkoherdetjänst inom Härnösands eller Luleå stift tillkommer jämväl präst, som tillhör Luleå stift och under minst tio år tjänstgjort inom stiftets finsktalande församlingar. Då sådan präst vunnit befordran till kyrkoherdetjänst, har omförmälda rätt för honom upphört.

3. Hvar och när sökande, som här sägs, må sig anmäla, därom förordnar Konungen.

Sedan *mom. 1* föredragits, begärdes ordet af

Herr Söderbergh i Karlshamn, som yttrade: Herr talman! § 43 i Kungl. Maj:ts förslag innehåller egentligen endast en förklaring, att Konungen äger meddela föreskrifter i afseende å extra ansökningsrätt till kyrkoherdetjänst och en hänvisning till dylika föreskrifter. Utskottet har emellertid ansett stadgarne rörande sådan extra ansökningsrätt vara af den betydelse, att de borde få kyrkolags natur, hvarför utskottet i denna 43 § intagit närmare bestämmelser härom i enlighet med ett förslag till kungörelse i ämnet, som afgifvits af prästvalskommittén. Emellertid ha samtliga utskottsledamöterna från denna kammare ansett, att den extra ansökningsrätten icke bör öfver höfvan utsträckas, utan att den endast bör medgifvas i sådana fall, då alldeles särskildt talande skäl därför föreligga; och i sådant syfte ha vi afgifvit en reservation.

Utskottet har velat, att, i likhet med hvad som hittills ägt rum, präst, som är anställd vid allmänt läroverk eller vid folkskollärarseminarium och minst fem år innehaft ordinarie lärarbefattning, med hvilken är förenad skyldighet att undervisa i kristendom, att sådan präst skall ha extra ansökningrätt. Vi hafva förmenat, att någon extra ansökningsrätt för sådana befattningshafvare är obefogad. Det har icke så sällan inträffat, att, när läroverkslärare blifvit gamla och utslitna i sin tjänst, Konungens nåd förunnat dem en bekväm hvilostad i något fett pastorat, trots kraftiga protester från alla dem, som saken vederbort. Dylikt bör naturligtvis icke förekomma. Det ligger både i församlingarnas och de tjänstgörande prästernas välförstådda intresse, att den extra ansökningsrätten hålles inom måttliga gränser.

Reservanterna hafva äfven velat stryka den bestämmelse, som finnes intagen i andra momentet, d. v. s. att Konungen skulle i särskildt fall äga förunna extra ansökningsrätt åt präst af framstående förtjänst. Vi hafva ansett, att detta stadgande är alltför sväfvande och tänjbart för att böra stå kvar i lagen.

Beträffande öfriga delar af denna paragraf är utskottet en hälligt.

Jag hemställer, att paragrafen erhåller den affattning, som reservanterna föreslagit, hvarvid torde observeras den rättelse, som är gjord i första momentet. Momentet skulle då erhålla följande lydelse:

1. Kyrkoherdetjänst må kunna utom förslag hos Konungen sökas af:

präst, som är i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd såsom missionär bland icke kristna folk,

i svenska kyrkans missionsstyrelses tjänst anställd sjömanspräst, i hvilkens aflöning statsmedel ingå,

pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin, London och Paris, samt

innehafvare af sådan vid central straff- och arbetsanstalt inrättad predikantsbefattning, med hvilken ej får förenas annan syssla än predikantstjänst vid läns- och kronohäkte;

allt dock under villkor, att den sökande under minst tio år tjänstgjort i en eller flera af nu nämnda befattningar.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Juhlin* och *Persson* i Tällberg.

Vidare anfördes ej. Efter det herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren momentet med den ändrade lydelse, som föreslagits i den af herr Söderbergh i Karlshamn m. fl. afgifna reservationen.

Efter föredragning härpå af *mom. 2* yttrade

Herr Söderbergh i Karlshamn: Under åberopande af hvad jag anfört vid föregående moment af den §, ber jag få hemställa, att kammaren ville besluta, att mom. 2 i paragrafen skall utgå.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll det af herr Söderbergh i Karlshamn framställda yrkandet.

Mom. 3 och 4.
Godkändes.

§§ 44—48; slutstadgandet; ingressen; rubriken.
Godkändes.

Utskottets hemställan förklaradas vara besvarad genom de ofvan angifna besluten.

§ 4.

Angående semester för vaktbetjänte i de centrala ämbetsverken och hofrätterna.

Å föredragningslistan var härefter uppfördt statsutskottets utlåtande n:o 188, i anledning af väckt motion om semester för vaktbetjänte och med dem jämställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna.

I anledning af en inom Andra Kammaren utaf herr *Rissén* väckt motion om semester för vaktbetjänte och med dem jämställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna hemställde utskottet, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning om, huruvida och i hvad mån vaktbetjänte och med dem likställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna kunde komma i åtnjutande af semester samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Rissén, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att få yttra ett par ord i den föreliggande frågan. Såsom herrarne se af utskottets betänkande har statsutskottet föreslagit, att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning om, huruvida och i hvad mån vaktbetjänte och med dem likställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna må komma i åtnjutande af semester samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kan föranleda. Jag har icke något att invända mot denna af statsutskottet föreslagna skrifvelse, utan ber endast att få framföra min tacksamhet för den välvilliga behandling, som utskottet ägnat denna fråga.

Jag skall emellertid be att få erinra därom, att praxis i de centrala ämbetsverken under de senare åren varit den, att äfven vaktmästarna fått åtnjuta några dagars ledighet på sommaren, vanligen 14 dagar. Det har äfven händt, att de fått någon längre tids ledighet, liksom det finnes ämbetsverk, där de icke fått åtnjuta någon semester. Deras semester synes alltså vara beroende på chefernas goda vilja eller rent af på deras godtycke. Så har det händt, att i ett verk det varit möjligt, att t. ex. en vaktmästare fått ledighet, men en annan blifvit nekad. För att möjligen kunna få likställighet för alla har jag velat draga denna fråga inför Riksdagen, och jag hoppas, att Riksdagen skall godkänna det förslag, som utskottet här framställt.

Jag skall till sist be att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa en vädjan, att denna utredning icke så länge måtte låta vänta på sig, samt att, om så kan befinnas nödigt, någon af de betjänte, hvarom här är fråga, måtte

Angående semester för vaktbetjänte i de centrala ämbetsverken och hofrätterna. (Forts.)

få tillfälle att yttra sig vid den blifvande utredningen. Jag tror, att om vid den sista löneregleringskommitténs tillsättande någon person ur de läger, hvarom här är fråga, blifvit hörd eller eventuellt fått säte och stämma i kommittén, skulle denna fråga liksom andra liknande redan varit på nöjaktigt sätt löst. Men såsom vi veta, har så icke varit fallet. Hade så varit förhållandet, så tror jag äfven, att de af Riksdagen under de senare åren fastslagna lönebestämmelserna för de lägre aflönade i de centrala ämbetsverken skulle hafva fått en bättre och lyckligare lösning och att dessa då i större utsträckning än nu skulle känt sig tillfredsställda därmed.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens dyrbara tid, utan endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 206, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden, samt en i ämnet väckt motion;

n:o 207, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående det under nionde hufvudtiteln uppförda anslaget till skiften och afvittringar; och

n:o 208, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m., äfvensom en i ämnet väckt motion; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 10, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att först å morgondagens föredragningslista må uppföras statsutskottets memorial n:o 203, därnäst sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial, n:o 8 och därefter ärendena i vanlig ordning.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Fürst*	under	4	dagar	fr. o. m.	den 22	maj
»	*Blomberg*	»	3	»	»	» 18	»
»	*Åkesson*	»	2	»	»	» 18	» och
»	*Berg* i Staby	»	den 18 maj.				

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,16 e. m.

In fidem

Per Cronvall.